

บทที่ 4

ที่ตั้งของวัด รูปแบบสถาปัตยกรรม และความหมายทางสัญลักษณ์

ที่ตั้งของวัดจีนประชาสโมสร

วัดจีนประชาสโมสร ตั้งอยู่ที่เลขที่ 291 ถนนสุกกิจ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ดังนี้

ทางด้านทิศตะวันตกติดกับคลองบ้านใหม่ บ้านของประชาชน และฝั่งตรงข้ามจะเป็นวัดเทพนิมิต เป็นวัดพุทธเถรวาท (แบบธรรมยุต) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4

ทางด้านทิศใต้ติดกับถนนสุกกิจ บ้านประชาชน ตลาดบ้านใหม่ แม่น้ำบางปะกง

ทางด้านทิศตะวันออกติดถนนสุกกิจ (ชื่อถนนสุกกิจ มาจากชื่อของอดีตผู้ว่าราชการคนที่ 3 ชื่อพระสุกกิจวิเลขการ ดำรงตำแหน่ง ช่วงพ.ศ. 2459-2460) ถนนมีความยาว 2 กิโลเมตรเศษ เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

ทางด้านทิศเหนือติดกับบ้านของประชาชน และเทวสถานโป๊ยเซียนโจวซือ (มูลนิธิสว่างศรัทธาธรรมสถาน) กำลังดำเนินการก่อสร้าง

ตามที่กล่าวกันว่า วัดจีนประชาสโมสร (เล่งฮกยี่) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งของท้องมังกร โดยที่หัวมังกรนั้นอยู่ที่วัดเล่งเน่ยยี่ กรุงเทพมหานคร และหางมังกรอยู่ที่วัดเล่งฮ้วยยี่ จังหวัดจันทบุรี ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ประเด็นดังกล่าวนี้จากการศึกษายังได้พบเอกสารที่ระบุถึงตำแหน่ง ได้ระบุตำแหน่งของฮวงจุ้ยทั้งสามตำแหน่งของวัดจีน (พ. สุวรรณ, 2545, หน้า 51) อย่างไรก็ตาม หลักฐานดังกล่าวทั้งหมดที่พบก็เป็นเพียงกล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ โดยมิได้นำเสนอในรายละเอียดว่ามีเหตุผลอย่างไรถึงได้เป็นสัญลักษณ์ของมังกร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเพื่อหาคำตอบ ที่มาของตำแหน่งความเป็นมังกรของทั้งสามวัด เพื่อชี้ถึงความสำคัญ และความสัมพันธ์การเชื่อมโยงกันที่มีความเชื่อในปัจจุบัน โดยมีข้อมูลสนับสนุนการวิเคราะห์อยู่ 4 ประการดังนี้คือ

ประการที่ 1 เรื่องความสำคัญทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาของนักวิชาการพบว่ามิกกลุ่มคนจีนได้เข้ามาอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุดคือพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นผลตามมาที่ทำให้ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจจึงอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลาง ซึ่งก็คือบริเวณย่าน “สำเพ็ง” เป็นบริเวณที่คนจีนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยรัชกาลแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ จวบจนเวลาผ่านมาถึงช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อได้มีการสร้างวัดเล่งเน่ยยี่ขึ้น โปรดฯ ให้พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (เสถียร โชติเสถียร) เจ้ากรมท่าซ้าย ร่วมกับพุทธศาสนิกชนชาวจีน ดำเนินการสร้าง โดยอาราธนา

พระอาจารย์หลวงจีนสกเหิง เป็นเจ้าอาวาส พ.ศ. 2414 (คณะกรรมการศิษย์วัดมังกรกลาวยศ, 2545, หน้า 8) วัดนี้อยู่ในตำแหน่งบริเวณของชุมชนจีนซึ่งมีเศรษฐกิจที่ดี ความเชื่อของคนจีนจึงจัดแทนค่าว่าเป็นสัญลักษณ์ของหัวมังกร หรือเป็นมังกรอยู่แล้วในช่วงที่ยังไม่ได้สร้างวัดจีนคือตำแหน่งเดิมที่สำเพ็งนั่นเอง

ท้องมังกร แทนสัญลักษณ์ด้วยบริเวณพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่นี้เริ่มมีความเจริญตั้งแต่เริ่มมีการขุดคลองบางขนาก ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการขุดคลองมากขึ้น ได้แก่ คลองนครเนื่องเขต คลองประเวศบุรีรมย์ และมีการสร้างทางรถไฟเกิดขึ้น จึงเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างกรุงเทพมหานครกับฉะเชิงเทรา จุดประสงค์เพื่อเปิดพื้นที่การเพาะปลูก (หจข. ร.5 กษ 9.2/3 พระยาดำรงราชพลขันธ์ กราบเรียนเสนาธิบดีกระทรวงเกษตราธิการ 30 มกราคม ร.ศ. 109) (พ.ศ. 2433) ตลอดทั้งมีชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในแหล่งพื้นที่นี้เป็นจำนวนมาก ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรืองสามารถผลิตสินค้าที่มีความสำคัญ ได้แก่ อ้อย ข้าว และพืชอื่น ๆ ตามมา

วัดเล่งฮกยี่ ได้สร้างขึ้นในพ.ศ. 2416 อยู่ในพื้นที่ของกลุ่มคนจีนที่อาศัยอยู่ ตามหลักฐานที่พบกล่าวว่า วัดนี้ชาวจีนได้บริจาคพื้นที่ หรือข้อมูลหลักฐานอาจไม่เป็นไปตามนั้น ซึ่งมีบางท่านได้กล่าวว่าเป็นพื้นที่โล่งหลังตลาด แล้วมีการมอบให้ผู้ดูแลพื้นที่นั้นสร้างวัดกับโรงเจขึ้น (พระอาจารย์เย็นจุ่ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2554) โดยมอบให้กับหลวงจีนสกเหิง สร้างวัดขึ้น จึงมีความเชื่อมโยงกับวัดเล่งเน่ยยี่เพราะว่าท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดเล่งเน่ยยี่ในขณะนั้น และวัดเล่งฮกยี่จึงถูกแทนสัญลักษณ์เป็นท้องมังกรในช่วงเวลาต่อมา

หางมังกร เป็นสัญลักษณ์ที่ถูกแทนด้วยพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ความสำคัญของจันทบุรีมีความสำคัญตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นเส้นทางการค้าทางทะเลระหว่างไทยกับจีน มักจะจอดเรือซ่อมที่จันทบุรี (ธวัช ปุณโณทก, 2549, หน้า 48) ต่อมาสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ครั้งที่พระองค์ได้นำชาวจีนเข้าต่อสู้กับพม่าจนได้รับชัยชนะ ก็ทรงต่อเรือรบเดินทะเลได้ 100 เศษเสร็จอย่างรวดเร็ว (กรมศิลปากร, 2527, หน้า 15 อ้างถึงใน ธวัช ปุณโณทก, 2549, หน้า 48) มีกลุ่มชาวจีนอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้เป็นจำนวนมาก ต่อมามีกลุ่มชุมชนจีนเก่าสกลี้นและกลุ่มแต่จิ่ววาทกันช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 เหตุการณ์นั้นทำให้เห็นว่าจันทบุรีมีกลุ่มคนจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จวบจนในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้เสด็จเมืองจันทบุรีช่วงพ.ศ. 2419 ได้กล่าวถึงสภาพเลือกสวนไร่นา ชุมชนบ้านเรือนร้านค้าของชาวจีนเป็นจำนวนมาก ที่พระองค์ประทับด้วยพระองค์เองส่วนหนึ่ง และสอบถามจากข้าราชการเมืองจันทบุรีอีกส่วนหนึ่ง ทำให้เห็นสภาพเศรษฐกิจและสังคมเมืองจันทบุรีในสมัยของรัชกาลที่ 5 ได้ค่อนข้างชัดเจนขึ้น (ธวัช ปุณโณทก, 2547, หน้า 84)

ดังนั้นพบว่าความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ที่ บางกะจะมีโรงจีน เป็นร้านขายของสองฟาก มีโรงจิวหลายโรง โรงขายของ ฮวงซุ้ยฝงศพมากมาย มีไร่อ้อยหลายแห่ง มีโรงงานผลิตน้ำมันถั่ว (ลิสง) นาข้าวก็มี พริกไทยก็มี ที่รอบเขาพลอยแหวนก็มีเช่นกัน (กรมศิลปากร, 2484, หน้า 19-70 อ้างถึงใน ธวัช ปุณ โณทก, 2547, หน้า 84) และในช่วงปลายสมัย รัชกาลที่ 5 พื้นที่นี้มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางทหารอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าจันทบุรี เป็นแหล่งที่มีอัญมณีเป็นจำนวนมาก ได้แก่ แร่ทรายแก้ว แร่รัตนชาติ ที่กำเนิดพลอยหลากสีสัน (วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดจันทบุรี, 2544, หน้า 50)

วัดเล่งฮ่วยี่ เป็นวัดที่สร้างขึ้นในพ.ศ. 2518 เราจะเกิดความรู้สึกว่าวัดนี้ถูกสร้างขึ้นใน ชั้นหลังตรงกับสมัยรัชกาลที่ 9 ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องมังกรอาจเกิดขึ้นในชั้นหลังหลังการสร้าง วัดแห่งนี้ แต่เราพบหลักฐานที่หลวงจีนสกกเหิงท่านได้วางแนวคิดการสร้างวัดนี้ไว้แล้ว แต่ยังไม่ทัน สร้างท่านได้มรณภาพเสียก่อน ต่อมาในชั้นหลังลูกศิษย์ของท่านได้สืบสานงานของท่านต่อ กล่าวคือ ช่วงที่หลวงจีนสกกเหิง ได้นำคณะพุทธศาสนิกชนชาวจีนเข้ารับเสด็จ และกราบทูลรายงาน การก่อสร้างวัด เมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนิน น้ำตกพรึง พ.ศ. 2427 มีบันทึกในจดหมายเหตุนครกิจรายวันภาค 24 ทำให้เห็นว่าแนวคิดการสร้าง วัดมังกรทั้งสามวัดนี้เกิดขึ้นช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

ประการที่ 2 เรื่องการสร้างวัดและการตั้งชื่อวัดทั้งสามแห่ง วัดเล่งเน่ยยี่ สร้างขึ้นในสมัย รัชกาลที่ 5 สาเหตุของการสร้างวัดด้วยเหตุที่พื้นที่ในวัดบำเพ็ญจินพรตมีเนื้อที่คับแคบ หลวงจีนจึง มีแนวคิดสร้างวัดขึ้นใหม่ ผนวกกับชาวจีนมีความศรัทธาบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างวัดขึ้นแล้วตั้งชื่อว่า วัดเล่งเน่ยยี่ แปลว่า “วัดมังกรคอกบัว” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ พระราชทานว่า “วัดมังกรกมลาวาส” เหตุที่ใช้ชื่อนี้เพราะบริเวณที่ตั้งวัดเล่งเน่ยยี่เดิมนั้นเป็นสระบัว (พระอาจารย์เสี่ยซื่อ, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2554)

วัดเล่งฮกยี่ สร้างขึ้นต่อจากวัดเล่งเน่ยยี่เพียงไม่กี่ปี และยังได้รับแนวคิดจากหลวงจีน สกเหิง ประกอบกับมีชาวจีนในพื้นที่ได้บริจาคพื้นที่เพื่อสร้างวัด แล้วตั้งชื่อว่า วัดเล่งฮกยี่ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จมาไหว้พระที่วัดแล้วพระราชทานนามว่า “วัดจีนประชาสโมสร”

วัดเล่งฮ่วยี่ เป็นชื่อที่ตั้งจากแนวคิดของหลวงจีนสกกเหิงตั้งแต่เริ่มแรกก่อนที่จะท่านจะสร้าง วัด ดังนั้นทั้งสามวัดจึงเกิดจากแนวคิดของหลวงจีนสกกเหิงในการสร้างและตั้งชื่อวัด ที่มี ความสัมพันธ์กัน

ประการที่ 3 เรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์ เมื่อเราดูอาณาเขตของพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัด พบว่า พื้นที่ดังกล่าวทั้งหมดหวนครอู่ทางทิศตะวันตกของทะเลจีนเทา โดยทะเลจีนเทาอยู่ทางทิศตะวันออก

และจันทบุรีอยู่ทางใต้ของฉะเชิงเทรา ทั้งสามพื้นที่ที่มีอาณาเขตที่เชื่อมติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน ถ้าเราดูพื้นที่ที่แสดงอาณาเขตแล้วเราก็จะเห็นรูปร่างเหมือนลักษณะของตัวมังกร โดยที่ส่วนหัวนั้น อยู่ที่กรุงเทพมหานคร ส่วนท้องนั้นอยู่ที่ฉะเชิงเทรา และส่วนหางนั้นอยู่ที่จันทบุรี ซึ่งความเป็นลักษณะดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำที่ตั้งของวัดเชื่อมโยงกับลักษณะพื้นที่ ทำให้มีการแทนค่าทางสัญลักษณ์ของวัดผนวกกับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นรูปของมังกร (ดูภาพที่ 1-1 ประกอบ)

ประการที่ 4 เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับมังกร ได้มีการนำเอาคำว่า “เล่ง” หรือ “มังกร” มาเป็นชื่อของวัดทั้งสามแห่ง มังกรเป็นสัตว์ในตำนาน ใช้เป็นสัญลักษณ์ขององค์จักรพรรดิ เป็นสัญลักษณ์ของประเทศจีน ปัจจุบันยังใช้เป็นสัญลักษณ์ของคนจีน เช่น ใช้แทนว่าลูกหลานมังกร พื้นที่ของมังกรที่เป็นแหล่งของคนจีนอาศัยอยู่ ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ ข้อสังเกตของวัดทั้ง 3 มีการนำเอาคำว่า “เล่ง” มาตั้งชื่อของวัดทั้งสาม และยังพบว่าความเชื่อของคนจีนให้ความสำคัญกับตำแหน่งที่ตั้งของวัดจีน โดยมีความเชื่อที่ว่า วัดนั้นจะต้องตั้งอยู่บน “สีพจรของมังกร” (ลิป, ม.ป.ป., หน้า 46)

ประเด็นดังกล่าวทั้งหมดเป็นการศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเชื่อของคนในสมัยปัจจุบัน ที่พยายามเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ทางความเชื่อ เชื่อมกับสภาพทางภูมิศาสตร์เชื่อมกับคนจีน คนไทยเชื้อสายจีนของแต่ละพื้นที่ เชื่อมถึงผู้สร้างและชื่อของวัด ดังนั้นผู้ที่กล่าวถึง หัวมังกร ท้องมังกร และหางมังกร คงเห็นการเชื่อมโยงของวัดทั้งสามแห่ง ที่มีความสัมพันธ์กันตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น

เส้นทางสัญจรในสมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยปัจจุบันในการเดินทางเข้าถึงวัด

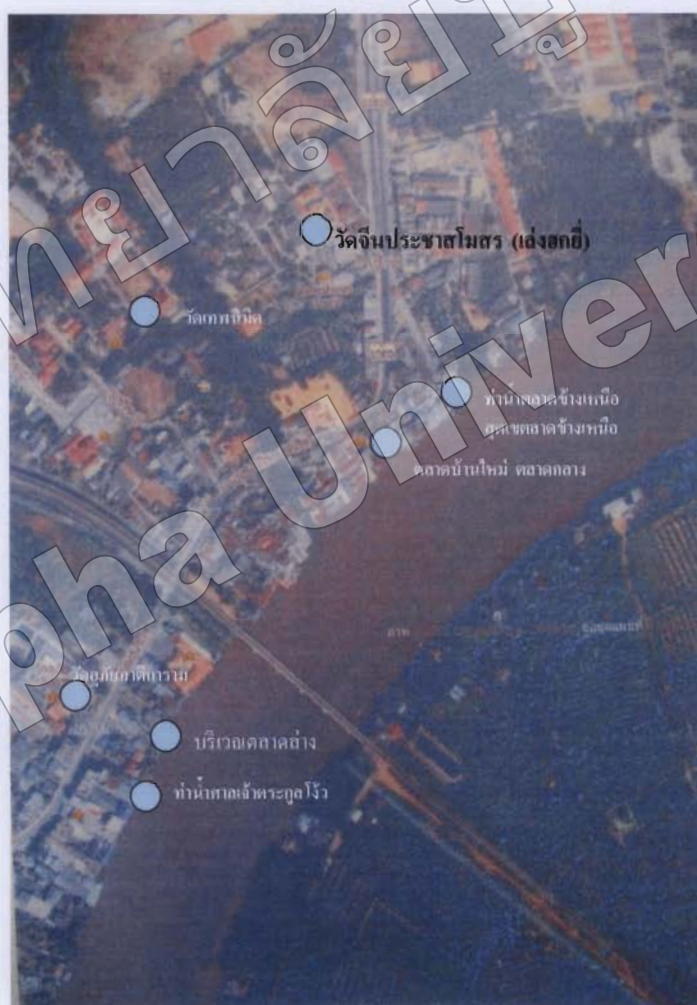
1. เส้นทางสัญจรในสมัยรัชกาลที่ 5 จากหลักฐานในจดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน ตรงกับวันที่ 25 มกราคม ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) บันทึกไว้ว่า

“เวลาบ่ายเกือบ 4 โมง เสด็จลงเรือกลไฟนับเบอร์ 1 แต่ท่าดำเนินที่ประทับแรมขึ้นไป เหนือน้ำ เสด็จขึ้นท่าตลาดบ้านใหม่ทอดพระเนตรตลาดนั้น ไปจุดสุดตลาด แล้วเสด็จวัดพระเจ็ก ซึ่งอยู่ห้องตลาดตอนข้างเหนือ วัดนี้เป็นวัดจีนอย่างแท้ พระพุทธรูปก็เป็นเจ็ก ได้พระราชทานเงิน ช่วยบำรุงวัดนี้ 80 บาท แล้วเสด็จลงเรือที่ท่าสุดตลาดข้างเหนือ ...” (จดหมายเหตุเปิดรถไฟสาย ตะวันออกเฉียงเหนือ และเสด็จพระราชดำเนินประพาสเมืองฉะเชิงเทรา, 2476)

จากการศึกษาในจดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการเดินทางช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 เส้นทางคมนาคมใช้แม่น้ำบางปะกงเป็นเส้นทางหลัก จากท่าพระดำเนินของพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์ ซึ่งพระองค์เสด็จมาประทับแรม ครั้นเมื่อ

* ในการเสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทราเมื่อ ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) ในครั้งนั้นทรงประทับแรมที่ตำหนักพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์

เสด็จมาเปิดเส้นทางรถไฟเมื่อวันที่ 24 มกราคม ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) (จดหมายเหตุ เปิดรถไฟสาย ตะวันออกเฉียงเหนือ และเสด็จพระราชดำเนินประพาสเมืองฉะเชิงเทรา, 2476, หน้า 1) แล้วเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2450 ได้เสด็จเรือกลไฟลำเดิมมาขึ้นที่ท่าตลาดบ้านใหม่ (จากการสอบถาม ผู้ดูแลโรงเจ กล่าวว่าเดิมที่ตลาดบ้านใหม่ (ตลาดกลาง) ส่วนใหญ่จะมีโป๊ะทำน้ำเกือบทุกบ้านต่อมา ในช่วงหลังจะมีท่าเรือเมล์แดงและเมล์เขียว จนยกเลิกไปเมื่อมีการสัญจรทางบก) (ฮวด แซ่ตัน, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2554)

ภาพที่ 4-1 เส้นทาง การสัญจรสมัยรัชกาลที่ 5 และการสัญจรในปัจจุบัน

บริเวณที่ทำตลาดบ้านใหม่คงเป็นท่าที่มีความสำคัญในขณะนั้น ที่ชาวบ้านทั่วไปนำเรือเข้ามาจอดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ทำน้ำนี้เป็นท่าของตลาดกลาง ต้องเป็นท่าเรือที่อยู่บริเวณส่วนหนึ่งของตลาด ต่อจากนั้นพระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรไปสู่ห้องตลาดข้างเหนือบ้านใหม่แล้วเสด็จไปวัดพระเจ็ก (วัดจีนประชาสโมสร) ครั้นแล้วเมื่อพระองค์เสด็จกลับมาลงเรือที่ทำตลาดข้างเหนือ ซึ่งระยะทางจากประตูวัดจะอยู่ห่างจากท่าลงเรือนี้ประมาณ 50 เมตร บริเวณท่าเรือนี้เจ้าหน้าที่ในพระราชวังคงจะนำเรือมาจอดรอรับที่ท่าตลาดข้างเหนือ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะ เป็นท่าเรือเก่า ซึ่งปัจจุบันมีสะพานเก่า และมีตอสะพานเก่าหลงเหลืออยู่ ซึ่งเป็นทำน้ำที่อยู่ตรงกับประตูทางเข้าวัดมากที่สุด และเป็นทำน้ำที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของตลาดบ้านใหม่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ของผู้วิจัย)

ภาพที่ 4-2 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (ทรงประทับนั่งริมขวามือ) สถานที่บริเวณพระตำหนักของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์

อาคารเรือน 2 ชั้น หลังคาทรงปั้นหยา

ภาพที่ 4-3 สถาปเรือนปัจจุบัน เรือนพระตำหนักของ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์

จะเห็นได้ว่า เส้นทางเข้าสู่วัดช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นใช้ทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญ และเมื่อก่อนหน้านั้นเราจะทราบได้จากการขุดคลองแสนแสบหรือคลองบางนาในสมัยรัชกาลที่ 3 และจากการขุดคลองในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ คลองประเวศน์บุรีรัมย์ คลองนครเนื่องเขต ซึ่งคลองดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นคลองที่เชื่อมการคมนาคมมาจากกรุงเทพมหานครและเมืองสมุทรปราการมายังเมืองฉะเชิงเทรา นอกจากนั้นแล้วยังมีคลองบ้านใหม่ ซึ่งเข้าถึงด้านทิศตะวันตกของวัดจินประศาสน์ก็จะเป็นเส้นทางที่เข้าถึงวัดได้สะดวกในปัจจุบัน แต่ต้องเป็นเรือขนาดเล็กเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริเวณพื้นที่ของตลาดเหนือนั้น เดิมทีนั้นมีคูน้ำ เชื่อมจากแม่น้ำบางปะกงจนถึงประตูหน้าวัดจินประศาสน์ แต่เป็นคูน้ำขนาดเล็กต้องใช้เรือเล็กสัญจรเท่านั้น (เหียน แซ่ซ้อ, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม พ.ศ.2554; แจ่มแจ้ง โพนธรรม, สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2554) ทั้งสองท่านให้ข้อมูลที่ตรงกัน

ภาพที่ 4-4 ท่าเรือตลาดบ้านใหม่ (วัดจีนประชาสโมสร) ซึ่งทำนี้อยู่ตลาดกลาง

ภาพที่ 4-5 ท่าเรือ สันนิฐานเป็นท่าตอนเหนือของตลาดสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงเสด็จลงเรือพระที่นั่งแล้วเสด็จต่อไปยังวัดอุภัยภาติการาม

การที่พระองค์ทรงจอดเรือขึ้นที่ท่าตลาดกลางแล้วเสด็จทอดพระเนตรจนสุดตลาดแล้วเสด็จลงเรือที่ท่าสุดตลาดข้างเหนือ ประเด็นนี้พระองค์คงจะทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าส่วนของตลาดกลาง แล้วทรงข้ามสะพานมายังตลาดข้างเหนือ

แล้วทอดพระเนตรวัดจีน โดยลำดับ

หลังจากที่พระองค์เสด็จกลับจากวัดจีนแล้วก็ทรงลงเรือที่ท่าตลาดตอนเหนือมายังวัดอุภัยภาติการาม ด้วยเหตุที่สภาพภูมิศาสตร์จากตัวเมืองมีคลองหลายคลอง อาจไม่สะดวกในการเดินทางบกเพราะต้องข้ามคลองหลายคลองจึงต้องใช้เส้นทางน้ำ สำหรับข้อสันนิษฐานจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จกลับจากวัดจีนประสาธน์โมศรังเรือที่ท่าตอนเหนือของตลาดบ้านใหม่มายังวัดอุภัยภาติการามนั้น ทำไมเรือจึงไม่รอรืบทที่หน้าวัดหรือข้างวัดจีน เรื่องนี้อาจสอดคล้องกับคลองมีขนาดเล็ก ประกอบกับพระองค์ทรงเรือพระที่นั่งเรือกลไฟจึงไม่เหมาะ จากนั้นแล้วเสด็จมาขึ้นที่บ้านจีนฮั่นแดงอยู่ใต้ตลาดลงมา เป็นตลาดของจีนสองคนนี่ ปัจจุบันเป็นท่าศาลเจ้าตระกูลโจ้ว (พระอาจารย์ประดิษฐ์ ประถมพรวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2553) เจ้าอาวาสวัดอุภัยภาติการาม โดยท่านบอกทางศาลเจ้าให้อนุรักษ์ตำแหน่งของสะพานไว้ เมื่อวันทีและปัจจุบันท่าเรือของศาลเจ้าประจำตระกูลโจ้ว ได้มีการก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้งานอยู่ (ดูภาพที่ 4-6, 4-7, และ 4-8 ประกอบ)

จากการศึกษาจึงพบว่าตลาดนั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ตลาด คือตลาดบ้านใหม่ ตลาดกลางตลาดบ้านใหม่ตลาดเหนือ ส่วนตลาดล่างนั้นอยู่บริเวณใกล้วัดอุภัยภาติการาม (ดูภาพที่ 4-1 ประกอบ)

ภาพที่ 4-6 ท่าเรือของศาลเจ้าประจำตระกูลโจ้ว

ภาพที่ 4-7 รูปด้านหน้าศาลเจ้าประจำตระกูลโจ้ว หันหน้าสู่แม่น้ำบางปะกง

ภาพที่ 4-8 ถนนสุดตลาดข้างเหนือของตลาดบ้านใหม่ เดิมเป็นคูน้ำที่เชื่อมถึงประตูหน้า
วัดจีนประชาสโมสร

2. เส้นทางสัญจรในสมัยปัจจุบัน ปัจจุบันเราจะเห็นว่า มีถนนสุกกิจตัดผ่านหน้าวัดจีนประชาสโมสรซึ่งถือว่าเป็นเส้นทางหลักในการเข้าวัดในปัจจุบัน

ถนนสุกกิจ เป็นเส้นทางที่เชื่อมตัวจังหวัดฉะเชิงเทรากับอำเภอบางน้ำเปรี้ยว เฉพาะส่วนถนนสุกกิจนั้นมีความยาว 2 กิโลเมตรเศษเชื่อมต่อกับถนนบางน้ำเปรี้ยว-ฉะเชิงเทรา ตัดผ่านหน้าวัดแล้วเลี้ยวเข้าจากประตูหน้าวัดเข้ามายังลานอเนกประสงค์ ซึ่งเป็นลานแรกสำหรับจัดกิจกรรมของวัดและเป็นพื้นที่จอดรถสำหรับผู้เข้ามายังวัด (ดูภาพที่ 4-9 ประกอบ)

ส่วนเส้นทางน้ำที่เป็นเส้นทางสัญจรในอดีตทั้ง 2 เส้นทาง ปัจจุบันไม่ได้รับความนิยมเพราะประชาชนเดินทางโดยรถยนต์จึงมีความสะดวกมากกว่า แต่เส้นทางน้ำได้มีการรื้อฟื้นเป็นเส้นทางของการท่องเที่ยว เพื่อล่องเรือมาเที่ยวตลาดบ้านใหม่ โดยเรือจะจอดที่ทำน้ำตลาดบ้านใหม่ตรงร้านอาหารป่าหนุ แล้วเดินเที่ยวจับจ่ายสินค้าในตลาดพร้อมกับรับประทานอาหาร ซึ่งบางคณะก็จะเดินมาเที่ยวและทำบุญยังวัดจีนประชาสโมสรอีกต่อหนึ่ง เมื่อเสร็จแล้วถึงเดินย้อนกลับ ไปลงเรือที่ทำน้ำตลาดบ้านใหม่ (ท่าเรือบ้านป่าหนุ) กลับยังจุดเดิม

ภาพที่ 4-9 ถนนสุกกิจ ถ่ายจากทิศตะวันตก (ด้านซ้ายมือเป็นประตูทางเข้าวัดจีนประชาสโมสร)

เส้นทางสัญจรทางน้ำด้านทิศตะวันตก ซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำที่เข้าสู่วัดได้อีกทางหนึ่ง โดยผ่านเข้ามาจากแม่น้ำบางปะกงเข้ามาที่ตลาดบ้านใหม่ แล้วแยกเข้าสู่คลองบ้านใหม่เข้ามาลึกประมาณ 50 เมตร แล้วขึ้นบกต้องเดินผ่านบ้านของประชาชนอยู่ติดกับวัดบริเวณด้านนี้อีกประมาณ 50 เมตร ก็จะถึงวัด (ดูภาพที่ 4-10 และ 4-11 ประกอบ)

ภาพที่ 4-10 เส้นทางด้านทิศตะวันตกเชื่อมกับคลองตลาดบ้านใหม่ (ระยะห่างประมาณ 50 เมตร)

ภาพที่ 4-11 คลองตลาดบ้านใหม่ (มุมมองขวามือเห็นเจดีย์แปดเหลี่ยมทางวัดกำลังดำเนินการก่อสร้าง)

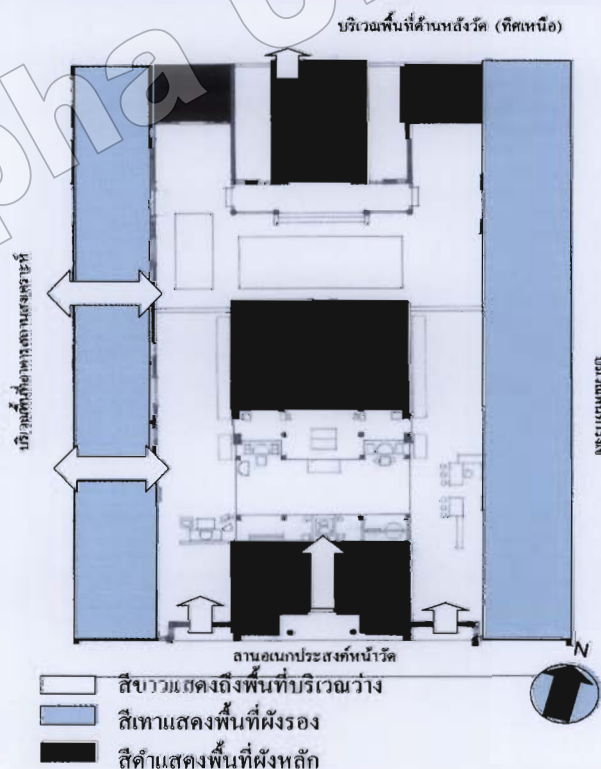
องค์ประกอบของวัด

จากพื้นที่ของวัดจำนวน 21 ไร่ 49 ตารางวา องค์ประกอบของวัดแบ่งออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 พื้นที่บริเวณตัวอาคารส่วนที่เป็นแผนผังหลักและแผนผังรอง (เป็นส่วนพุทธาวาส และสังฆาวาส) พื้นที่ที่เป็นตัวอาคารซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัดเป็นที่ตั้งเขตพุทธาวาส สังฆาวาส ซึ่งเป็นพื้นที่หลัก ได้แก่ วิหารหน้า วิหารหลัก วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม วิหารพระโพธิสัตว์ตั้งจิ้งอึ้ง วิหารบูรพาจารย์ ส่วนแผนผังรอง (วิหารรอง) เป็นวิหารที่ตั้งขนานข้างวิหารหลักทั้งทิศตะวันออกและตะวันตก ประกอบด้วยวิหารต่าง ๆ เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูป และเพื่อใช้ประโยชน์อื่น ๆ (ดูภาพที่ 4-12 ประกอบ)

ส่วนที่ 2 พื้นที่ที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่ไม่ได้อยู่ในแผนผังหลักและแผนผังรอง ได้แก่ ประตูหน้าวัด พื้นที่กลุ่มอสังขยด้านหน้า เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองคู่ เตาเผากระดูก โรงเจ อาคารสงเคราะห์ โรงอาหาร พื้นที่กลุ่มอสังขยด้านหลังวัด เจดีย์บรรจุอัฐิอดีตเจ้าอาวาส เจดีย์แปดเหลี่ยม โรงพยาบาล ห้องน้ำ

ส่วนที่ 3 พื้นที่โล่ง คือ ส่วนที่เป็นลานหน้าวัด บ่อน้ำเก่า พื้นที่โล่งด้านหลังวัด พื้นที่โล่งมีแนวโน้มที่ทางวัดมีการขยายพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการสร้างพระเจดีย์ 7 ชั้นเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 4-12 แผนผังวัดเล่งฮกยี่ ส่วนที่เป็นแผนผังหลักและแผนผังรอง

ความเชื่อในการวางแผนผัง

ความเชื่อในการวางแผนผังของวัดจีนมักเลียนตามแบบแผนเดิม ตามความเชื่อของวัฒนธรรมจีน ในเรื่องการวางแผนผัง และศิลปกรรมที่ปรากฏ ในวัดจีนอื่น ๆ ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้บ้างแล้วบางส่วน แบบแผนดังกล่าวผู้วิจัยจะปรับมาวิเคราะห์การวางแผนผังของวัดจีนประชาสโมสร เพื่อศึกษาความหมายทางสัญลักษณ์และความเชื่อ

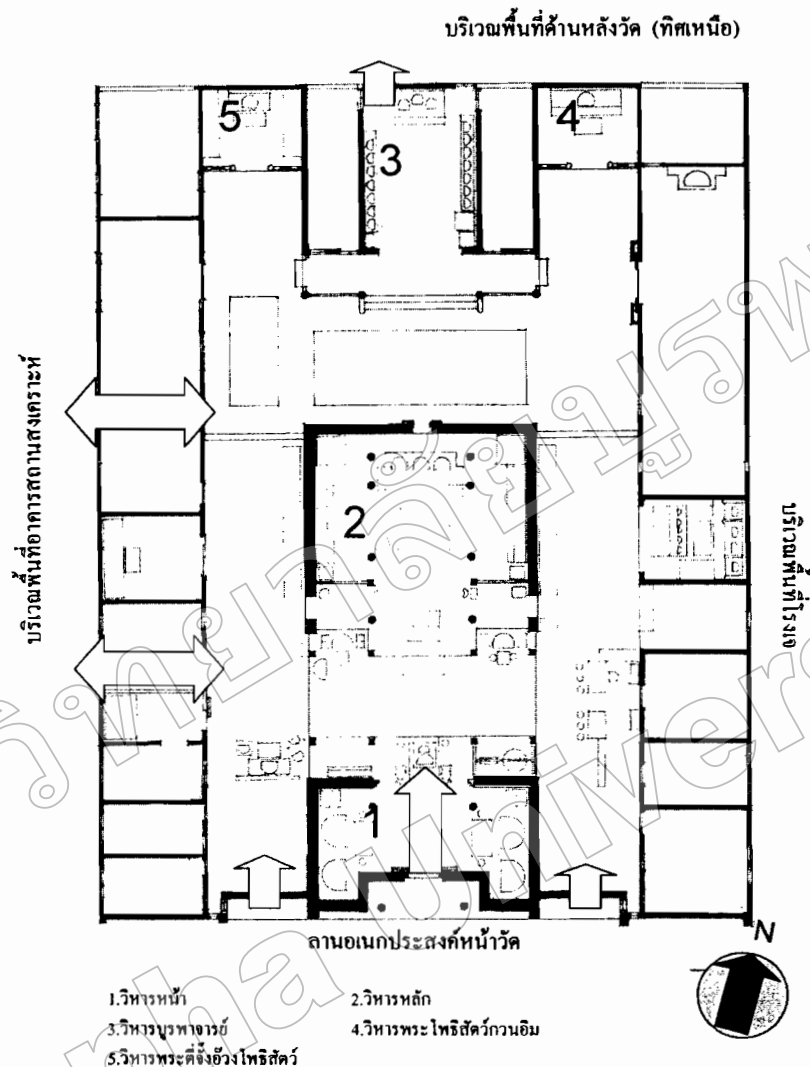
วิธีการดังกล่าวจะศึกษาองค์ประกอบตามแบบแผนวัดมหายานเป็นสองลักษณะด้วยกันคือ ลักษณะที่ 1 องค์ประกอบตามแบบแผนของวัดมหายานในแนวแกนหลัก แนวแกนรอง ได้แก่ วิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์ วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม วิหารพระโพธิสัตว์ตี่จั้งอ๊วง และวิหารรอง

ลักษณะที่ 2 องค์ประกอบที่เพิ่มเติมตามพลวัติของวัฒนธรรม ได้แก่ เจดีย์ย่อมุมไม้ 12 เจดีย์แบบจีนหลังวัด กลุ่มสงฆ์หน้าวัด เจดีย์บรรจุอัฐิเจ้าอาวาส

1. องค์ประกอบตามแบบแผนของวัดมหายาน

1.1 องค์ประกอบตามแบบแผนที่อยู่ในแนวแกนหลัก วิเคราะห์ความหมายทางสัญลักษณ์ ในการวางแผนผังของวิหารที่ตั้งอยู่ในแกนหลัก ได้แก่ วิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์ วิหารพระอวโลกิเตศวร (กวนอิม) และวิหารกษิติครรภ์โพธิสัตว์ (ตี่จั้งอ๊วง) ตามลำดับ การจัดกลุ่มอาคารและการใช้พื้นที่ของวัดจีนประชาสโมสร มีนักวิชาการได้ศึกษาไว้เบื้องต้นไว้แล้วส่วนหนึ่ง และจากการศึกษาตรวจสอบเพิ่มเติมของผู้วิจัย กล่าวคือพบว่าวัดจีนประชาสโมสรมีการวางแผนผังกระจายตัวอยู่ในแนวทางราบ เป็นการจัดผังบริเวณแบบที่เรียกกันว่า ซื่อเหอเตียน (O-plan) ซึ่งมีลักษณะเหมือนอักษรตัว “O” โครงหลังคาที่ยึดแบบจีนโบราณอยู่หันหน้าไปทางทิศใต้ (ใกล้เคียงทิศใต้ ตามหลักฮวงจุ้ย และมีซุ้มประตูตั้งอยู่หน้าวัดบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน องค์ประกอบตามแบบแผน ประกอบด้วยลานโล่งหน้าอาคาร ใช้เพื่อประกอบพิธีกรรมและอำนวยความสะดวกสำหรับจอร์คนผู้เข้ามาสักการบูชา (ข้อสังเกต การพิจารณาความสำคัญของวัดสามารถดูได้จากพื้นที่ลานโล่งด้านหน้าของอาคาร) พื้นที่เปิดโล่งบริเวณในผังใช้เพื่อเป็นที่ระบายอากาศและรับแสงธรรมชาติ และยังมีพื้นที่เปิดโล่งด้านหลังวิหารหลัก

รูปแผนผังวัดแบบ “ซื่อเหอเตียน” ของวัดจีนประชาสโมสร มีองค์ประกอบตามแบบแผนแนวแกนหลัก จึงประกอบไปด้วย วิหารหน้า วิหารหลัก วิหารหลัง ส่วนวิหารหลังนี้ ได้แก่ วิหารพระอวโลกิเตศวร (เจ้าแม่กวนอิม) วิหารพระกษิติครรภ์โพธิสัตว์ (ตี่จั้งอ๊วง) และวิหารบูรพาจารย์ (ดูภาพที่ 4-13 ประกอบ)

ภาพที่ 4-13 แผนผังหลักวัดเล่งฮกยี่ ตั้งอยู่ในแกนทิศเหนือทิศใต้

แผนผังวัดจีนประชาสโมสรเป็นแผนผังแบบเก่าที่ยังยึดแบบผังแนวเดิม มีการขยายผังที่น้อยมากนักวิชาการกล่าวว่าเป็นวัดที่อำนวยการสร้างโดยพระอาจารย์สกเห้ง เป็นเจ้าคณะสงฆ์จีนนิกายองค์แรกในประเทศไทย ดังนั้นจึงมีอายุเก่ากว่าร้อยปีเศษ วัดที่เก่าที่สุดคือ วัดมังกรกมลาวาส สร้างขึ้นในพ.ศ. 2414 ถัดมาคือวัดจีนประชาสโมสร สร้างในปีพ.ศ. 2416 (บางเอกสารยึดปีที่สร้างครั้งแรกเมื่อรัชกาลที่ 5 เสด็จฯ เรื่องนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดจีนประชาสโมสรวัดนั้นสร้างเสร็จก่อนที่รัชกาลที่ 5 เสด็จฯ มายังวัดจีน ตามที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3) (พระอาจารย์เย็นจุ่ง, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2553) วัดจีนประชาสโมสรเป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูน รูปทรงหลังคาทางเป็นการได้รับอิทธิพลภาคใต้ของประเทศจีนมุงกระเบื้องกาบกล้วยแบบจีนโบราณ สันหลังคาของวิหารหน้าประดับด้วยมังกรหุพระอาทิตย์ (บางเอกสารกล่าวว่าเป็นไข่มุกไฟ ตามความเชื่อของจีนทั้งมังกร

และไข่มุกไฟ) เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ป้องกันอาคารจากอัคคีไฟ ส่วนปลายทั้งสองข้างของสันหลังคาเป็นลายดอกไม้ ใบไม้ม้วน

วัตถุประสงค์สร้างโดยเฉพาะส่วนที่เป็นวิหารหน้าและวิหารหลักจะเป็นโครงสร้างที่ทำด้วยไม้ ทำจากซุงไม้กลมทั้งท่อน มีการแกะสลักลวดลายและเขียนภาพที่เป็นลายมงคลประดับจากหลักฐานที่แสดงถึงความเก่าของวัดมีอายุมากกว่า 100 ปีที่ผ่านมา วิเคราะห์ได้ว่าผู้ทำการก่อสร้างนั้นอาจเป็นชาวจีนแต่จิวที่อพยพมา จึงทำให้ลักษณะสถาปัตยกรรมเหมือนกับในประเทศจีน (สุพจน์ อภิคุณานนท์, 2543, หน้า 156) และจากการสัมภาษณ์ อาจารย์เศรษฐพงษ์ จงสงวน กล่าวว่า น่าจะเป็นชาวจีนกลุ่มแต้จิ๋วที่มีมากในพื้นที่ในช่วงเวลาก่อสร้าง รูปแบบจึงออกไปแบบมณฑลกวางตุ้ง (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2554) และจากการตรวจสอบของผู้วิจัยทำให้เห็นว่ารูปแบบเหมือนกับศาลเจ้า และเหมือนวัดจีนที่สร้างในประเทศแถบภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งพบว่า มีหลักการวางผังบริเวณ และผังอาคารนั้นมีพื้นฐานตามความเชื่อนั้นมีอยู่ 5 ประการด้วยกันคือ

ประการที่ 1 การโอบล้อมด้วยกำแพงโดยรอบ (Walled Enclosure) จากการสำรวจพบว่า วัดจีนประชาสโมสรมีการสร้างกำแพงโดยรอบวัด กำแพงสร้างในช่วงของเจ้าอาวาสองค์ที่ 1 พ.ศ. 2523 เป็นกำแพงแก้ว แต่เป็นที่น่าสังเกตพบว่าที่กำแพงส่วนหน้าของวัดด้านในเริ่มมีการเจาะกำแพงเพื่อทำเป็นช่องใส่ธูป ตามแบบอย่างวัดไทยซึ่งเป็นอิทธิพลตามพลวัต แต่อย่างไรก็ดีแล้วแต่วัดจีนประชาสโมสรมียังอยู่ในหลักของแผนผังดั้งเดิมอยู่ โดยใช้ผนังของวิหารรองเป็นตัวปิดล้อม

ประการที่ 2 เน้นแนวแกน (Axiality) เป็นไปตามแนวแกนหลัก ที่เกิดจากการประกอบอาคารหลายหลังวางประกอบกันได้แก่วิหารหน้า วิหารหลัก (วิหารพระพุทธเจ้า และวิหารหลัง) ตามลำดับ ซึ่งตามหลักของสถาปัตยกรรมจีนนั้นจะต้องวางตามแนวแกนเหนือ-ใต้ โดยหันหน้าอาคาร ไปสู่ทิศใต้ แต่สำหรับอาคารศาสนสถาน (วัดและศาลเจ้า) ไม่จำเป็นจะต้องอิงหลักดวงชัยก็ได้ เพราะว่าหลักการวางอาคารให้หันหน้าไปทางทิศใต้ สำหรับองค์พระพุทธเจ้าเป็นสิ่งสิริมงคลสูงสุดแล้ว ไม่จำเป็นต้องอาศัยสิ่งสิริมงคลจากภายนอก และฤกษ์ปีศาจ และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ จากภายนอกก็ไม่สามารถทำอันตรายใด ๆ ได้ ดังนั้นศาสนสถาน (วัดและศาลเจ้า) จะหันไปทางทิศใดก็ได้ (สุพจน์ อภิคุณานนท์, 2543, หน้า 158) ที่วัดจีนประชาสโมสรมหันไปทางทิศใต้แต่ไม่ตรงพอดี เรื่องนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวัดนี้มีแม่น้ำอยู่ทางด้านหน้าของวัดและเป็นเส้นทางหลัก ในขณะที่วัดนั้นอาจหันหน้ารับกับแม่น้ำ ตามหลักของวัดฝ่ายเถรวาท วัดที่สร้างก่อนในพื้นที่เช่น วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ อีกประเด็นหนึ่งแหล่งชุมชนในสมัยก่อนสร้างวัดนั้นตั้งอยู่ทางหน้าวัด จึงน่าจะเป็นตำแหน่งที่ดีวัดจึงหันรับหรือหันเข้าสู่ชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนที่จะเข้ามาทำบุญในวัด ซึ่งพบว่าเป็นพื้นที่ตั้งอาศัยของชุมชนบริเวณตลาดบ้านใหม่นั้นเอง

ของเจดีย์บรรจุอัฐิของบูรพาจารย์ ห่างจากส่วนนี้ขึ้นไปปัจจุบันกำลังก่อสร้างเจดีย์แปดเหลี่ยม

ด้านทิศตะวันออกเป็นทิศของการมีชีวิต ตรงกับวิหารเจ้าแม่กวนอิม ท่านมีหน้าที่ดูแลคนที่มียังมีชีวิต ในส่วนทิศนี้ทางวัดจัดเป็นกิจกรรมของวัด โดยภายในวิหารรองของทิศนี้ทางวัดจัดสร้างเป็นห้องวิหารหลวงพ่อกันศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามากราบไหว้บูชาและสวดมนต์ ส่วนภายนอกที่ติดกับวิหารรองเป็น โรงเจ ที่เป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมตามประเพณี (การบริหาร โรงเจไม่ขึ้นกับวัด) นอกจากนี้แล้ว ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือทางวัดจัดเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่ตรงกับความเชื่อคือรักษาคนที่ยังมีชีวิตอยู่ และยังสอดคล้องกับพระโขนงซึ่งประดิษฐานทางทิศนี้อยู่แล้ว

ด้านทิศตะวันตก เป็นทิศของจุดจบ ดังนั้นจึงพบว่าทิศนี้บริเวณหน้าวัดมีกลุ่มของสงฆ์ตั้งอยู่ นอกนั้นแล้วท้ายวัดทางวัดจัดเป็นกลุ่มสงฆ์เก็บอัฐิของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว สอดคล้องกับทิศนี้เป็นทิศของพระโพธิสัตว์เจ้าอึ้ง ผู้ดูแลคนที่ตายไปแล้ว

ประการที่ 3 เรียงลำดับความสำคัญตามแนวแกนเหนือ-ใต้ ลักษณะการวางจะให้ความสำคัญก่อนหลังตามจากทิศใต้สู่ทิศเหนือ เริ่มจากวิหารส่วนหน้าเป็นที่ประดิษฐานของรูปเจดุนาค พระอริยเมตไตรย พระเวทธรรมโพธิสัตว์ และวิหารหลักเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธเจ้าสามองค์ พระอรหันต์ และส่วนหลังเป็นวิหารบูรพาจารย์ วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม วิหารพระโพธิสัตว์เจ้าอึ้ง วัดจีนประชาสโมสรเรียงตามหลักนี้ทุกประการ

ประการที่ 4 การวางผังเป็นแบบสมดุลสองข้างเท่ากัน (Symmetrical Balance) ซึ่งเป็นผลจากการวางผังแนวแกนเหนือใต้ ทำให้แกนทิศตะวันออกทิศตะวันตกเท่ากัน วัดจีนประชาสโมสรยึดหลักนี้เป็นหลักของจักรวาลวิทยาของเต๋า ในเรื่องของทวินิยม (Bipolarity) ซึ่งการกำเนิดหยินและหยางนี้ หมายถึง สวรรค์และดินเมื่อทั้งสองผสานกลมกลืนกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจึงก่อเกิดเป็นสรรพสิ่งที่ไม่รู้จบในจักรวาล ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ของเต๋าเต๋อจิง (สุวรรณี ดาวสดใส, 2527, หน้า 26-34)

ประการที่ 5 การจัดผังมีลานโล่ง (Courtyard Planning) วัดจีนประชาสโมสรมีการจัดลานโล่งสามส่วน ส่วนภายนอกผังหนึ่งส่วนและส่วนในผังสองส่วน เป็นองค์ประกอบตามหลักโดยที่บริเวณส่วนนอกผังเป็นที่รับส่วนบริการให้รถจอดและใช้เป็นพื้นที่จัดพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนบริเวณพื้นที่โล่งภายในส่วนแรกด้านหน้าวิหารหลักและด้านหลังของวิหารหลัก เป็นส่วนที่นำแสงสว่างจากธรรมชาติเข้ามาในอาคารและใช้เป็นพื้นที่ระบายอากาศ ระบายควันธูป เนื่องจากด้วยสถาปัตยกรรมจีนมีลักษณะปิดทึบมีช่องเปิดน้อย จึงจำเป็นต้องใช้ลานโล่งระบายอากาศ (สุพจน์ อภิภูณานนท์, 2543, หน้า 160)

จากการสำรวจเพิ่มเติมพบว่า ถ้าวันใดมีประชาชนเข้ามาสักการะจุดบูชารูปเคารพเป็นจำนวนมากแล้ว จะทำให้ควันธูปฟุ้งเต็มพื้นที่ของวิหารหน้าและวิหารหลัก ดังนั้นลานโล่งจึงจำเป็นมากที่จะช่วยในการระบายควันธูปมิเช่นนั้นแล้วผู้สักการะจะเสียบตา และสูดควันธูป

ลานโล่งภายในส่วนแรกของวัด ทางวัดได้สร้างหลังคาคลุมเชื่อมต่อกับอาคารส่วนแรกกับวิหารหลักทำให้การได้รับแสงภายนอกไม่ได้ และการระบายอากาศได้ยากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีแล้วแต่ทางวัดกำหนดให้มีเครื่องระบายอากาศจากควันธูปแต่ก็ไม่สามารถระบายควันธูปได้ดี และจากการสำรวจต่อมาเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2554 ทางวัดได้ดำเนินการสร้างหลังคาคลุมบริเวณลานโล่งนี้อีกชั้นหนึ่ง พร้อมกับปรับปรุงหลังคาเดิมเปิดหลังคาส่วนกลางระบายควันธูปได้มากกว่าเดิม และยังใช้กระเบื้องโปร่งแสง ทำให้รับแสงเพิ่มขึ้นอีกด้วย (ดูภาพที่ 4-15 ประกอบ)

สำหรับหลังคาคลุมนี้ประโยชน์ที่ได้รับก็มากใช้ในการป้องกันแสงแดด และป้องกันฝน อีกทั้งยังรักษาพื้นที่ไม่ให้เสื่อมสภาพจากภัยธรรมชาติได้เร็วขึ้น

ส่วนพื้นที่โล่งภายในฝั่งส่วนที่สองมีหลังคาคลุมแต่โล่งกว่า ระบายอากาศได้ดีกว่า จึงไม่ต้องใช้เครื่องดูดควัน และยังใช้วิธีโดยนำเอาธูปที่จุดแล้วระบายออกไปภายนอกทางด้านหลังวิหารบูรพาจารย์ นอกจากนั้นแล้วลานโล่งด้านหน้าวิหารบูรพาจารย์ ทางวัดใช้เป็นที่พักสวน บ่อน้ำให้ความร่มเย็นได้ดีโดยแบ่งพื้นที่โล่งส่วนนี้ออกเป็นสามส่วน ส่วนกลางเป็นส่วนที่ใหญ่ที่สุดเชื่อมต่อกับวิหารหลักสู่วิหารบูรพาจารย์ เป็นบ่อสี่เหลี่ยมลึกประมาณ 50 เซนติเมตร ไม่ใส่น้ำจัดเป็นสวนไม้ บริเวณทางด้านซ้ายมือจัดเป็นสวนน้ำ เลี้ยงปลาและปลูกต้นไม้ มีการติดตั้งระบบน้ำวนอยู่ตลอดเวลา แต่สำหรับปีกขวามือทางวัดใช้ไม้กระดานปิดปากบ่อสี่เหลี่ยมที่มีความลึกสำหรับใช้เป็นทางสัญจร ในการเข้ามาสู่พื้นที่วิหารหินศักดิ์สิทธิ์ (ดูภาพที่ 4-16 ประกอบ)

วิหารส่วนต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในแกนหลักนี้ประกอบด้วย 5 ส่วนคือ

1. วิหารหน้า ใช้เป็นวิหารที่ประดิษฐาน จตุโลกบาล ศาลจีน 2 ศาล ทางซ้ายมือ คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ทางขวามือคือศาลแปะกงแปะม่า และที่ประดิษฐานของพระศรีอริยเมตไตรย พระเวทธรรม โดยลำดับ

2. วิหารหลัก ใช้เป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธเจ้าสามองค์เป็นประธาน องค์กลาง คือ พระศากยมุณี องค์ซ้ายมือคือ พระโภชชุกร และองค์ขวามือคือ พระอมิตาภะ ด้านข้างของพระประธานจะประดิษฐานพระสาวกสององค์ พระกัศสป พระอนันท์ ริมผนังทั้งสองด้านประดิษฐานพระอรหันต์ 18 องค์ มุมผนังด้านหลังซ้ายมือประดิษฐานรูปพระบูรพาจารย์ และขวามือเป็นรูปเทพเจ้ากวนอูและซ่งจื๊อ ส่วนด้านหน้าเป็นที่ตั้งของโต๊ะบูชา

3. วิหารบูรพาจารย์ เป็นวิหารที่ใช้เป็นที่ประดิษฐานบูรพาจารย์องค์ที่สำคัญในวัด ได้แก่ พระอาจารย์สกลเห็ง พระอาจารย์จงฉือ และพระอาจารย์เซียงหงี นอกจากนั้นสิ่งที่ไม่เหมือนกับ

วัดอื่นคือทางวัดยังนำรูปพระพุทธเจ้าทรงเครื่องประดับทางซ้ายมือ รูปพระสงฆ์จีนทางขวามือ (หันหน้าเข้า)

4. วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์กวนอิม ภายในเก๋งจีนจำลอง

5. วิหารพระตี่จั้งอ้วงโพธิสัตว์ (โพธิสัตว์ในนรก) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ภายในประดิษฐานรูปพระตี่จั้งอ้วงพระโพธิสัตว์และป้าวิญญานบรรพบุรุษ วิหารจำลองเป็นรูปเก๋งจีน เช่นเดียวกับวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม

← ส่วนที่เป็น โครงหลังคาเดิม

← ส่วนที่เป็นหลังคาใหม่
สร้างซ้อนขึ้นอีกชั้นหนึ่ง

ภาพที่ 4-15 การเปิดหลังคาระบายควันรูป

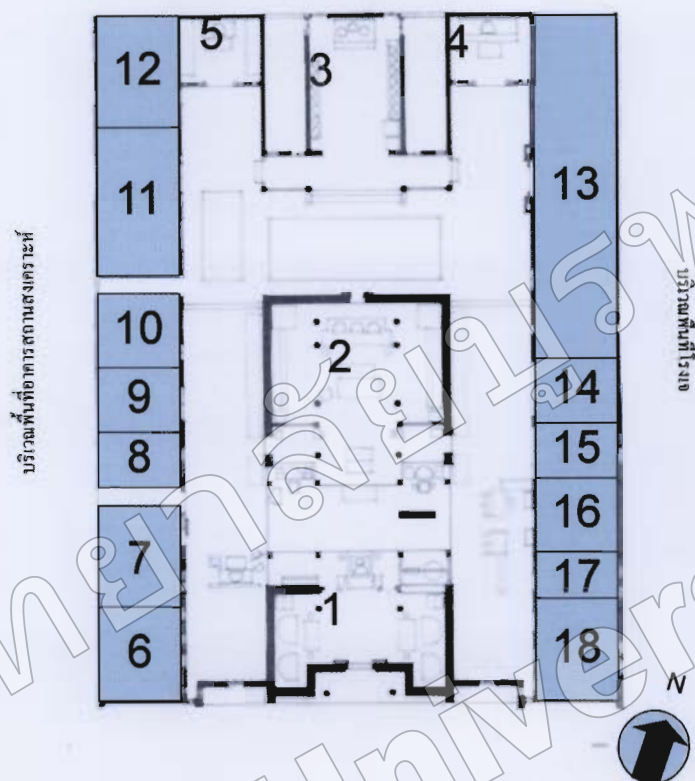
บริเวณที่เป็นบ่อน้ำปิดด้วยแผ่นไม้

ภาพที่ 4-16 บริเวณพื้นที่โล่งทิศตะวันออก พื้นปิดด้วยแผ่นไม้เพื่อเป็นทางเดิน

๔.2 องค์ประกอบที่อยู่ในแนวแกนรอง และการวิเคราะห์ความหมายทางสัญลักษณ์ ในการวางแผนผังวิหารที่ตั้งอยู่ในแนวแกนรอง คือส่วนที่วางขนานกับแผนผังหลัก ได้แก่ ส่วนที่อยู่ทางทิศเหนือและทิศใต้ ทางทิศเหนือปัจจุบัน ได้แก่ ส่วนที่เป็นห้องเก็บของ หมายเลข 6, 8-12 ส่วนห้องหมายเลข 7 ทางวัดจัดเป็นห้องที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เปิดให้ประชาชนเข้าสักการะบูชาได้

ส่วนห้องที่เป็นปีกทางด้านขวามือ ด้านทิศตะวันออก โดยส่วนใหญ่เป็นห้องที่มีความสำคัญมากกว่าทางด้านทิศตะวันตก ห้องหมายเลข 13 ปัจจุบันทางวัดจัดเป็นวิหารหลวงพ่อกินคักคี่สิทธิ์ (จัดเสร็จในเดือนมีนาคม ปีพ.ศ. 2554) ห้องหมายเลข 14 เป็นวิหารจตุกราบไหว้บูชาอันดับที่ 11-15 ภายในประดิษฐานเทพเซ่งลั้งเซี้ยตี้ เทพฮั่วท้อเซียนซือ พระพุทธ เทพปักตี้ เทพไฉ่เซ่ง เทพไต้ช่วย เทพฮวยบ้อ เทพฮวยกง และเทพจูแซเบ๊ย ทั้งสองห้องนี้เป็นส่วนสำคัญที่สุด ส่วนที่เหลือเป็นห้องจำหน่ายของพุทธบูชา ห้องพักเจ้าอาวาส และห้องรับรอง ตามลำดับ (ดูภาพที่ 4-17 ประกอบ)

บริเวณพื้นที่ด้านหลังวัด (ทิศเหนือ)

หมายเลข 1 วิหารหน้า

หมายเลข 3 วิหารบูรพจารย์

หมายเลข 5 วิหารพระดิ่งช้าง

หมายเลข 7 ห้องพระบรมสารีริกธาตุ

หมายเลข 9 ห้องเก็บของ

หมายเลข 11 ห้องเก็บของ

หมายเลข 13 วิหารหลวงพ่อกันต์ศักดิ์สิทธิ์

หมายเลข 15 ห้องจำหน่ายรูป เทียน ทอง น้ำมัน

หมายเลข 17 ห้องรับรอง

หมายเลข 2 วิหารหลัก

หมายเลข 4 วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม

หมายเลข 6 ห้องเก็บของ

หมายเลข 8 ห้องเก็บของ

หมายเลข 10 ห้องเก็บของ

หมายเลข 12 ห้องเก็บของ

หมายเลข 14 วิหารเทพเจ้า

หมายเลข 16 ห้องพักเจ้าอาวาส

หมายเลข 18 ห้องรับรอง

ภาพที่ 4-17 แผนผังรองด้านทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก (หมายเลขที่ 6-18)

2. องค์ประกอบที่เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตทางวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตทางวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มสงฆ์ซุ่ยทางด้านทิศตะวันตก เจดีย์อัฐิขอมุมไม้สิบสองคู่หน้าวัดด้านทิศใต้ กลุ่มเจดีย์อัฐิบูรพาจารย์ด้านทิศตะวันออก

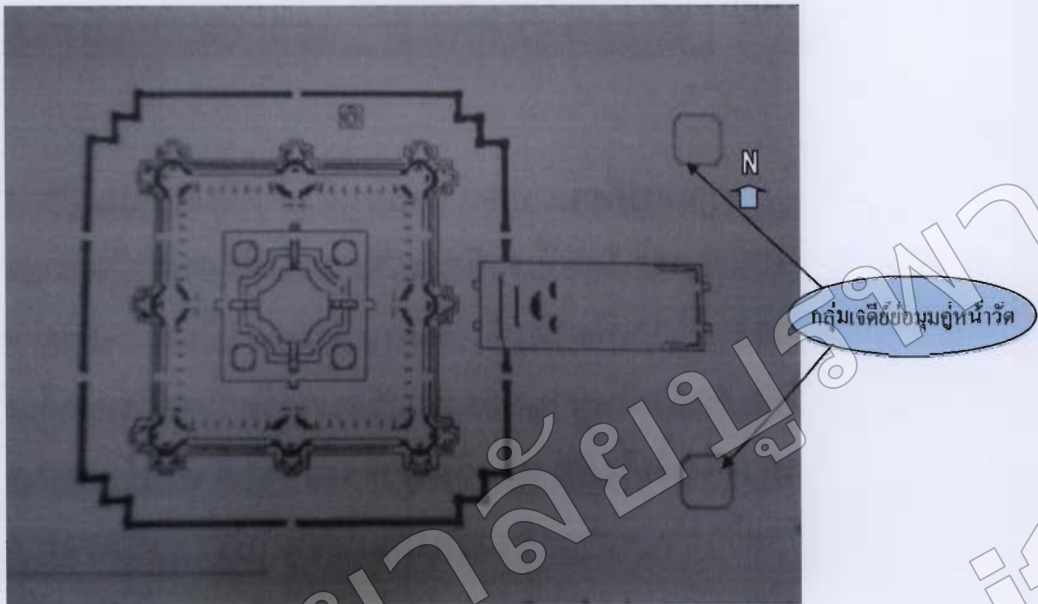
2.1 กลุ่มสงฆ์ซุ่ย เป็นการชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยที่มีการสร้างสงฆ์ซุ่ยเก็บอัฐิในวัดจีนนิกายโดยที่รูปแบบนั้นเริ่มแรกเป็นลักษณะแบบเก้งจีน ต่อมาได้กลายเป็นรูปแบบเจดีย์แบบไทยขอมุมไม้สิบสอง จนถึงยุคปัจจุบันก็กลายเป็นแบบเหลี่ยมผสมกันระหว่างจีนกับไทย และเป็นรูปแบบศิลปะไทย ตามลำดับ ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงการปรับเปลี่ยนเป็นวัฒนธรรมไทย และ

ในที่สุดด้วยเหตุปัจจัยที่มีผู้เสียชีวิตเพิ่มจำนวนมากขึ้น จำเป็นต้องใช้เนื้อที่ใช้สอยเพิ่มขึ้นจนทางวัดได้เริ่มทำเป็นช่องใส่อัฐิไว้ตามผนังกำแพงเหมือนกับวัดไทยแบบเถรวาททั่ว ๆ ไปแล้ว และดำเนินจัดสร้างที่ใหม่ไว้ด้านหลังวัด

จากการสำรวจในปลายปีพ.ศ. 2553 และจากการสัมภาษณ์พระอธิการเย็นจุฑา ทางวัดได้แจ้งลูกหลานของเจ้าของอัฐิในกลุ่มสงฆ์ซุ่ยเดิมหน้าวัดนี้ เพื่อขอย้ายอัฐิมาไว้ที่ใหม่ซึ่งทางวัดได้จัดไว้ให้ ทำให้กลุ่มของสงฆ์ซุ่ยที่เป็นรูปแบบการเชื่อมโยงสองวัฒนธรรมไว้ด้วยกันจะต้องมีการปรับพื้นที่ใหม่ (พระอาจารย์เย็นจุฑา, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2553) ซึ่งเรื่องนี้ผู้วิจัยคิดว่าควรมีการถ่ายรูปเก็บไว้เป็นหลักฐานของรูปแบบสงฆ์ซุ่ยเก้งจีน จนมาเป็นเจดีย์แบบไทย นอกจากนั้นแล้วจากการศึกษายังพบว่า วัดที่อยู่ใกล้วัดจีนประชาสโมสรและมีอายุการสร้างก่อนหน้าวัดจีนประชาสโมสรมีการสร้างสงฆ์ซุ่ยเก็บอัฐิในทำนองเดียวกันคือ วัดเทพนิมิต ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดจีนประชาสโมสร ด้านทิศตะวันตกของตลาดบ้านใหม่ (ดูภาพที่ 4-1 ประกอบ)

ข้อสังเกต สงฆ์ซุ่ยจะตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ไม่ตั้งอยู่ในแนวแกนหลัก ตั้งเฉียงไปทางเหนือ ซึ่งอยู่ในซีกเดียวกับ วิหารกษัตริย์รณโพรสัตว์ซึ่งเกี่ยวกับที่พระองค์คอยให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตายไปแล้ว บางหลังหันหน้าไปทางแม่น้ำบางปะกง บางหลังหันไปทางคลองบ้านใหม่ ซึ่งก็อยู่ในหลักเกณฑ์ของหยินหยาง

2.2 เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองคู่ เป็นการวางตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในแนวแกนหลัก วางไว้อย่างสมดุลของแผนผังวัด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นด้านหน้าของวัด ซึ่งการวางแผนผังเช่นนี้ปรากฏในสมัยอยุธยาตอนปลาย เช่น ที่วัดชัยวัฒนารามมีการวางเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองคู่หน้าของวัดคู่กัน และตั้งอยู่ในแนวแกนของผังสมดุลกันในสมัยของพระเจ้าปราสาททอง (ดูภาพที่ 4-18 ประกอบ) และจากการศึกษาวัดในพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณศึกษาพบว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ (วัดเมือง) เป็นวัดที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการสร้างเจดีย์ไว้หน้าวัด (ดูภาพที่ 4-19, 4-20 ประกอบ) แต่จากการตรวจสอบที่วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์พบว่า เป็นเจดีย์ที่มีลักษณะเหมือนกันต่างกันว่าลายที่องค์ระฆังและพบว่าสร้างที่หลังวัดจีนประชาสโมสร จารึกสร้างไว้เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2473 โดยที่วัดนี้จะนิยมพระปรางค์ซึ่งสมัยรัชกาลที่ 3 ยังนิยมอยู่ นอกจากนั้นแล้วจากการตรวจสอบมายังวัดเล่งเน่ยยี่ ไม่พบว่ามีการสร้างเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองคู่หน้าแกนหลัก แต่มีการสร้างกลุ่มเจดีย์ทางซ้ายมือ (หันหน้าเข้าวัด ลักษณะเช่นเดียวกับทางซ้ายมือของวัดจีนประชาสโมสรเช่นเดียวกัน) แต่รูปแบบแตกต่างกัน และยังพบว่าที่พื้นอิฐตรงทางเดินซึ่งตรงกับประตูมีลักษณะการวางอิฐที่แตกต่างกันออกไป จากการสัมภาษณ์หลวงจีนวิทยา

ภาพที่ 4-18 กลุ่มเจดีย์ขอมหน้าวัดชัยวัฒนาราม สร้างสมัยพระเจ้าปราสาททอง

ภาพที่ 4-19 วัดปิตุลาธารรังสฤษฎ์ สร้างสมัยรัชกาลที่ 3

ภาพที่ 4-20 เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง

ภาพที่ 4-21 เจดีย์ตั้งบนฐานสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 4-22 เติษยंत्रระฆังฐานปัทม์กลม

ภาพที่ 4-23 กลุ่มเจดีย์ฐานหกเหลี่ยมองค์ระฆังผนังเปิดโล่ง ยอดบนสุดเป็นดอกบัว

— ตำแหน่งกลุ่มสงฆ์ของวัดเล่งเน่ยยี่

ภาพที่ 4-24 แผนผังวัดเล่งเน่ยยี่ (สุพจน์ อภิญาณนท์, 2543, หน้า 99)

วัดนารี ในวัดเล่งเน่ยยี่ ให้ข้อคิดที่น่าจะเป็นตำแหน่งของสงฆ์ (หลวงจีนวิทยา วัดนารี, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2554) ซึ่งเรื่องนี้ยังต้องศึกษาต่อไป และจากการตรวจสอบอายุพบว่าเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองในวัดจีนประชาสโมสร องค์ขวามือสร้างในช่วงพ.ศ. 2460 องค์ซ้ายมือสร้างในปี พ.ศ. 2461 จึงบอกได้ว่าแผนผังหลักวัดจีนมีการสร้างเพิ่มเติมตามพลวัตของวัฒนธรรมด้วย เป็นการวางแผนผังอย่างสมดุล การวางแผนผังแบบนี้จึงเป็นการรับเอาวัฒนธรรมไทยเข้ามา ผสมผสานกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งเราไม่พบการสร้างแบบนี้ก่อนหน้านี้ในวัดจีนที่อื่นมาก่อน

การวิเคราะห์แผนผังวัดจีนประชาสโมสรตามความหมายทางสัญลักษณ์

แนวคิดในการสร้างวัดจีนประชาสมือนั้น จะเน้นคติจักรวาลตามความเชื่อของชาวจีน ได้แก่ การวางแผนผังที่สมดุลและเท่ากันทั้งซ้ายขวา การวางแผนผังตามหลักหยินหยาง การวางอาคารตามแนวแกนเหนือใต้ แต่จะเพิ่มความเชื่อเรื่องจักรวาลของศาสนาพุทธเข้ามาด้วย กล่าวคือ นอกกำแพงและลานด้านหน้าของวิหารหน้าจะถูกเปรียบเทียบกับเป็นอาณาจักรชั้นกามธาตุ ซึ่งเป็นที่อยู่ของ

สิ่งมีชีวิตทั้ง 6 เป็นอาณาจักรแห่งความตาย มีผี สิ่งมีชีวิตในนรก สัตว์ มนุษย์ อยู่ร่วมกัน แต่เมื่อบุคคลทั้งหลายได้ก้าวข้ามธรณีประตูของวิหารหน้าหรือวิหารจตุโลกบาลเข้ามาแล้ว ก็จะเปรียบเสมือนข้ามจากโลกที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือโลกที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสของอาณาจักรกามธาตุ เข้าไปสู่โลกที่สูงกว่า คือ โลกของอาณาจักรรูปธาตุ ซึ่งหมายความว่า บุคคลที่ผ่านวิหารจตุโลกบาลเท่ากับถูกตรวจสอบแล้วจากจตุโลกบาลจึงมีสิทธิเข้าไปภายในวิหารหลักได้ เมื่อผ่านประตูชั้นในเข้าสู่ลานด้านโล่งหน้าวิหารหลักเท่ากับบุคคลได้ผ่านเข้าโลกรูปธาตุ ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพ และเมื่อเข้าสู่วิหารหลัก ซึ่งถือว่าเป็นจุดสูงสุดของกลุ่มอาคารทั้งหมดภายในวัด เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดที่ประดิษฐานพระประธานหรือพระพุทธเจ้า 3 องค์ และพระโพธิสัตว์ ซึ่งพระองค์จะนำเราไปสู่ดินแดนแห่งอาณาจักรอรุณธาตุ ซึ่งเป็นอาณาจักรสุดท้าย เป็นอาณาจักรแห่งความว่างเปล่าไม่มีตัวตน

วิเคราะห์การวางผังตามความหมายทางสัญลักษณ์ของวัดจีนประชาสโมสร การวางผังของวัดเกิดจากการนำคติทางจักรวาลวิทยาประเพณีจีน (Chinese Cosmology) มาใช้และการนำเอกลักษณ์การวางผังทวินิยม (หยินและหยาง) และการนำเอาคติจักรวาลวิทยาของพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสาน สำหรับการวางผังตามจักรวาลวิทยาของจีนและคตินิยมของหยินหยางนั้นวิเคราะห์ไปเบื้องต้นแล้ว ซึ่งต่อไปนี้จะเป็นส่วนของจักรวาลวิทยาของพระพุทธศาสนา โดยมีความเชื่อว่ามีระบบของโลกนี้อยู่บนพื้นฐานของ 3 อาณาจักร (ความเชื่อนี้มาจากประเพณีของพราหมณ์ คือ

อาณาจักรแรกเป็นอาณาจักรต่ำสุดเรียกว่า Kamadhātu (กามธาตุ) เป็นอาณาจักรแห่งความปรารถนา อาณาจักรนี้ประกอบด้วยสิ่งที่มีชีวิต 6 ชั้น (6 State of Being) ได้แก่ พระเจ้า (God), ยักษ์ (Titan), มนุษย์ (Humankind), ผีและวิญญาณ (Ghost), สัตว์ (Animal), และสิ่งที่อยู่ในนรกที่ควบคุมโดยวิญญาณ

อาณาจักรที่สองเรียกว่า Rupadhātu (รูปธาตุ) ประกอบด้วยสวรรค์ 17 ชั้น

อาณาจักรสูงสุดเรียกว่า Arupadhātu (อรุณธาตุ) เป็นอาณาจักรที่ไม่มีที่สิ้นสุด อาณาจักรแห่งความว่างเปล่าไม่มีตัวตนอันเป็นแดนบริสุทธิ์

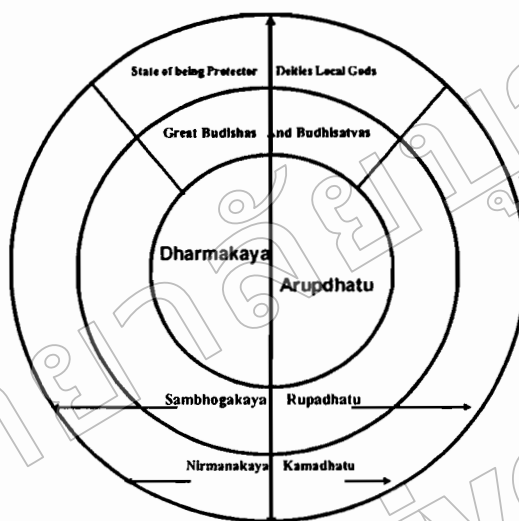
ความเชื่อของพระพุทธศาสนามหายานคือความเชื่อในเรื่อง “ไตรคยา” ซึ่งสอดคล้องกับของพราหมณ์ คือ

รูปขั้นต่ำสุด คือ Nirmanakaya (นิรมานกาย) เป็นรูปของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเปรียบได้กับรูปของศรีศากยมุนี ที่เกิดขึ้นในโลกของการเปลี่ยนแปลง

รูปขั้นที่สอง Sambhogakaya (สัมโภคกาย) เป็นรูปของความสุข เปรียบได้กับรูปของพระศากยมุนี เมื่อท่านเปิดเผยตัวต่อพระโพธิสัตว์ในสวรรค์ และความสุกนี้เปรียบเสมือนผลของรางวัลแห่งการทำความดี คุณธรรม คนจีนเรียกว่า “Baoshen” คือร่างอันเป็นรางวัล ร่างที่เป็น

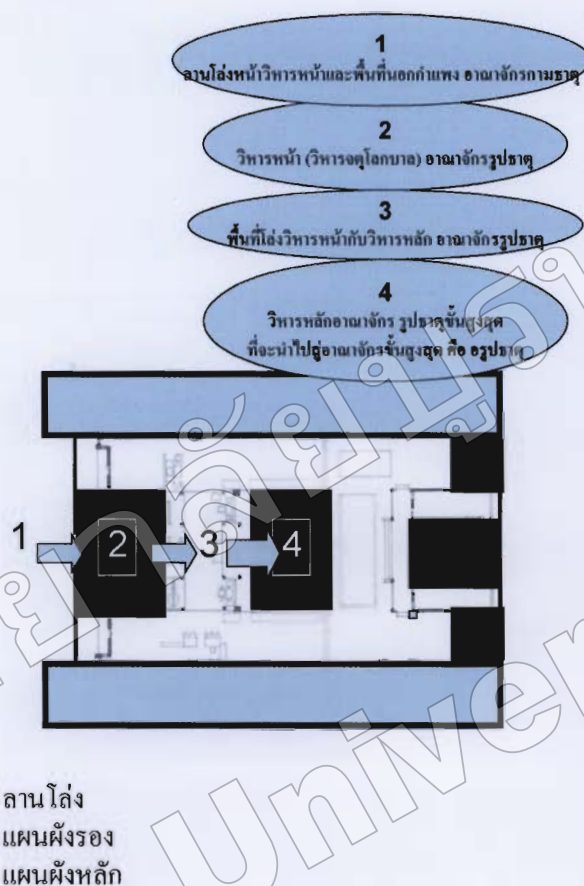
ผลตอบแทน

รูปขั้นสูงสุด Dhamakaya (ธรรมกาย) จีนเรียกว่า “Fashen” เป็นขั้นสูงสุดที่ไม่มีรูปร่าง เป็นหลักทางจิตวิญญาณขั้นสุดท้ายของจักรวาล

ภาพที่ 4-25 อาณาจักรทั้งสามทางคติจักรวาลวิทยาของพระพุทธศาสนา (Meyer, 1992, p. 77)

จากการศึกษาแผนผังของวัดจีนประชาสโมสร สะท้อนคติจักรวาลดังกล่าว โดยการ จัดลำดับดังนี้ บริเวณภายนอกกำแพงและบริเวณด้านหน้าวิหารจะเปรียบเป็นอาณาจักรชั้นต่ำสุด (Kamadhatu หรือ Niramanakaya) เป็นที่อยู่ของสิ่งที่มีชีวิตทั้ง 6 เป็นอาณาจักรแห่งความตาย คือมีผี สิ่งมีชีวิตในนรก สัตว์ และมนุษย์อยู่ร่วมกัน เมื่อผ่านข้ามธรณีประตูของวิหารหน้าก็ถือว่าเป็น การข้าม โลกที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือโลกที่รับรู้โดยประสาทสัมผัส ของอาณาจักร Kamadhatu เข้าไปสู่โลกที่สูงกว่าของ Rupadhatu และเมื่อผ่านเข้าสู่อาณาจักรที่สูงขึ้นไปอีกสู่ อาณาจักร Rupadhatu ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพ และขั้นสุดท้ายเข้าสู่วิหารหลักถือว่าเป็นวิหารสูงสุด ของกลุ่มอาคารทั้งหมดในวัด เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดประดิษฐานพระพุทธเจ้า 3 องค์ และ พระโพธิสัตว์ ซึ่งทำให้การเดินทางของผู้สักการะบรรลุดังจุดยอดสูงสุดทางวิญญาณ จะไม่มีการพบ พระพุทธรูปอีกอยู่ในอาคารอื่นยกเว้นที่อาคารหน้าเป็นพระอริยมตไศรย ดังนั้นผู้สักการะจะพบกับ เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ซึ่งมีพลังอำนาจเพียงพอที่จะช่วยให้มนุษย์หลุดพ้น แต่ยังคงถือว่าอาคารนี้เป็น อาณาจักร Rupadhatu ที่ซึ่งวิญญาณอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์จะนำเราไปสู่ ดินแดน Arupadhatu ซึ่งเป็นอาณาจักรสุดท้าย ถือว่าเป็นอาณาจักรแห่งความว่างเปล่าที่ไม่มีตัวตน

ภาพที่ 4-26 การเสนอดิถีความเชื่อจักรวาลวิทยาทางพระพุทธศาสนาในลำดับการเข้าถึงอาคาร

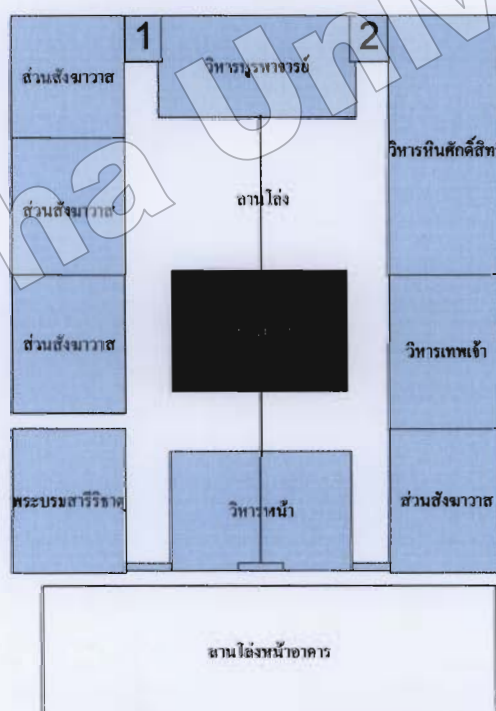
1. ลานโล่งหน้าวิหารหน้าและพื้นที่นอกกำแพง เป็นอาณาจักรกรมราช
2. วิหารหน้า (วิหารจตุโลกบาล) เป็นอาณาจักรรูปธาตุ
3. ลานโล่งหน้าวิหารหลัก (วิหารพระพุทธ) เป็นอาณาจักรชั้นรูปธาตุสูงขึ้นไป
4. วิหารหลัก เป็นอาณาจักรรูปธาตุชั้นสูงสุดที่จะนำไปสู่อาณาจักรชั้นอรูปธาตุ

ภาพที่ 4-27 ถายเส้นรูปด้านแสดงการวิเคราะห์วัดจีนประชาสโมสร ตามความหมายทางสัญลักษณ์

สำหรับอาคารหลักถือว่าเป็นอาคารที่สำคัญที่สุด ตั้งอยู่กึ่งกลางของกลุ่มอาคารทั้งหมด โดยจะเรียงจากวิหารส่วนหน้า “โถงของจักรพรรดิแห่งสวรรค์” และสูงขึ้นที่จุดสูงสุดที่วิหารหลัก แทนที่จะจบลงทันทีที่กลับพบค้อยลดความสำคัญลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป เหมือนการลดลงของ เสียงดนตรีเมื่อจะจบลง และส่วนที่ต่อออกไปนี้เป็นอาคารวิหารบรรพบุรุษ ซึ่งถือว่าเป็นบรรพบุรุษ ที่สำคัญมากที่สุดคือ เป็นบรรพบุรุษคนแรกที่ตั้งหรือสร้างสถานที่แห่งนี้ขึ้นมา (เป็นการเชื่อมโยง ความเชื่อทางจีนระหว่างศาสนาเต๋า ขงจื้อและพระพุทธศาสนาเถรวาท)

วัดจีนประชาสโมสรร่วมกันทำเป็นวิหารบรรพบุรุษที่ประดิษฐานรูปของอดีตพระสงฆ์ คือ อดีตเจ้าอาวาสรูปแรก อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ 3 รูปอดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ 6 รวมถึงป้ายวิญญาณ และ ปัจจุบันทางวัดได้นำประติมากรรมรูปของพระพุทธเจ้าทรงเครื่อง รูปพระจีน มาประดิษฐานในห้อง วิหารบูรพาจารย์ไว้ชั่วคราว เมื่อดำเนินการจัดห้องอื่นแล้วเสร็จจะนำไปประดิษฐาน (พระอาจารย์ เย็นจุง, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2554) สืบเนื่องจากการศึกษาวัดอื่นๆที่เป็นวัดเก่าจะไม่พบรูป องค์พระพุทธเจ้าในส่วนของวิหารบูรพาจารย์ และมีการกล่าวไว้ว่ามีพบเพียงรูปพระศรีอริยเมตไตรย

1. วิหารพระตั้งอึ้ง

2. วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม

ซุ้มประตู

จากการวิเคราะห์การวางแผนผังข้างต้นทำให้เห็นถึงความเชื่อของชาวจีน ชาวไทย เชื้อสายจีน ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ได้นำความเชื่อของการวางแผนผังตามหลักของฮวงจุ้ยมาเป็นแนวคิดของการวางแผนผังตามแกนทิศเหนือ-ทิศใต้ โดยทางเข้าเข้าทางทิศใต้เพื่อป้องกันการรับลมเหนือที่จะนำเอาอากาศเย็นเข้าสู่ภายในศาสนสถาน

การวางแผนผังของวัดจีนมีข้อยกเว้นที่ไม่จำเป็นที่จะต้องวางแผนผังอยู่ในแกนทิศดังกล่าว อาจเป็นเพราะต้องการวางแผนผังให้รับกับชุมชนในพื้นที่คือตลาดบ้านใหม่ ตลาดเหนือและตลาดกลาง และด้วยเหตุที่มีความเชื่อในรูปเคารพพระพุทธรูปเจ้าที่เป็นองค์ประธานในศาสนสถาน ถือว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุดที่จะปกป้องสิ่งชั่วร้ายให้เข้ามาในศาสนสถานได้ อีกทั้งยังคลั่งคลุ้มความเชื่อ สิริมงคลต่อผู้เข้ามาสักการบูชา

องค์ประกอบของผังวัดจีนประชาสโมสรมียึดหลักในความเชื่อของไตรภูมิโดยการวาง ขั้นตอนของอาคารตามความเชื่อดังกล่าว คือเริ่มจากบริเวณพื้นที่ว่างส่วนหน้าของวิหารหน้า วิหารหน้า บริเวณพื้นที่ว่างระหว่างวิหารหน้ากับวิหารหลัก และวิหารหลัก โดยลำดับโดยแต่ละพื้นที่มีความหมายเกี่ยวกับไตรภูมิ ซึ่งการวางอาคารแบบนี้เป็นความเชื่อของทุกวัดทางพุทธศาสนา มหายาน

ต่อมาระยะหลังผังวัดได้ขยายออกไปในส่วนหลังวัดและอยู่ในแกนหลักทิศเหนือ-ทิศใต้ จัดสร้างเป็นวิหารบูรพาจารย์ใช้ประดิษฐานบูรพาจารย์เริ่มจากผู้สร้างวัดและอดีตเจ้าอาวาสที่ผ่านมา การวางแผนผังที่ขยายออกนี้เป็นการยึดความเชื่อทางศาสนาแต่ที่บูชาบรรพบุรุษ และการวางแผน ส่วนขยายนี้ไม่เกี่ยวกับไตรภูมิเพราะความสูงสุดของไตรภูมินั้นอยู่ที่วิหารหลักแล้ว ดังนั้นความเชื่อของวิหารบูรพาจารย์จึงไม่ประดิษฐานรูปพระพุทธรูปเจ้าในวิหารบูรพาจารย์ แต่การเปลี่ยนแปลงทางพลวัตทางวัฒนธรรมทำให้บางครั้งเราจะพบรูปพระพุทธรูปเจ้าในวิหารบูรพาจารย์ รูปแบบที่พบ ก็มักจะเป็นพระพุทธรูปทางพุทธหินยานที่ทางวัดรับจากผู้มีจิตศรัทธาสร้างถวายส่วนหนึ่ง และทางวัดจัดสร้างขึ้น หรือบางทีทางวัดมีเนื้อที่จำกัดจึงนำมาประดิษฐานไว้ในวิหารนี้ก่อนจะหาพื้นที่ ประดิษฐานแห่งใหม่ ซึ่งกรณีวัดจีนประชาสโมสรมิขณะทำวิจัยทางวัดกำลังดำเนินการจัดสร้าง เจดีย์อยู่เมื่อแล้วเสร็จจึงนำไปประดิษฐานบนเจดีย์อีกต่อหนึ่ง

การวางแผนผังของวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิมไว้ด้านทิศตะวันตก และวิหารของ พระตั้งจ้าวโพธิสัตว์ ไว้ด้านทิศตะวันออก ก็ยึดหลักความเชื่อโดยถือว่าทิศตะวันออกเป็นทิศของคน ที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนทิศตะวันตกเป็นทิศของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว รูปแบบของการวางแผนผังจึงยึดความเชื่อ ดังกล่าวดังนั้นจึงพบในวัดจีนประชาสโมสรมิการวางแผนผังของพระโพธิสัตว์ไว้ตามทิศดังกล่าว อาจเป็นวัดแรกในประเทศไทย เพราะพบว่าวัดเล่งเน่ยยี่ มีการวางวิหารพระตั้งจ้าวแยกไว้ต่างหาก ออกไปจากแนวแกนหลัก อาจเป็นเรื่องของการใช้สอยของพื้นที่

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดจีนประชาสโมสร

สถาปัตยกรรมในจีนส่วนใหญ่แล้วใช้ไม้เป็นส่วนใหญ่ เพราะเหตุว่าเมื่อเกิดแผ่นดินไหว ไม้จะเป็นวัสดุที่มีความยืดหยุ่น ด้านทานแรงสั่นสะเทือนได้ดี จึงเหมาะสมในการก่อสร้าง ดังนั้น สถาปัตยกรรมของจีนจึงแบ่งออกเป็น 3 ระบบคือ

1. ระบบโครงสร้างคานลระดัด (The Beam-in-tiers Structural System)
2. ระบบเสาและคานรัด (Column and tile Beam Structural System)
3. ระบบท่อนซุง (Log Cabin System)

รูปแบบสถาปัตยกรรมในวัดจีนประชาสโมสรมีรูปแบบแบ่งการศึกษาได้ดังนี้

1. รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวิหารหน้าและวิหารหลัก

สำหรับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดจีนประชาสโมสรนั้น จัดอยู่ในระบบ

โครงสร้างคานลระดัด (The Beam - In-tiers Structural System) ซึ่งโครงสร้างนี้ออกแบบขึ้นมาตามลักษณะความจำเป็นในการถ่ายน้ำหนักของโครงสร้างและรูปทรงหลังคา โดยที่โครงสร้างนี้ประกอบขึ้นจากคานหน้าตัดสี่เหลี่ยมที่มีความยาวลดลงเมื่อสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงสันของหลังคา หรือเรียกว่า “คานลระดัด” คานนี้จะแบ่งเป็นชั้น ๆ และใช้โครงสร้างทางตั้งมารับที่เรียกว่า “เสาดั้ง” โดยการใช้เสาดั้งหลายตัวถ่ายน้ำหนักต่อเนื่องกันเป็นช่วง ๆ และเสาดั้งนี้จะรับแปลมขนาดใหญ่ที่วางพาดวางตามยาวของอาคารด้วย และจะวางเรียงสูงขึ้นไปเป็นระยะประกอบกันเป็นรูปหลังคาจั่ว แปลมที่อยู่ตำแหน่งที่สูงที่สุดของโครงสร้างหลังคาซึ่งสังเกตได้ว่าเป็นแปตัวเดียวในโครงสร้างหลังคาที่มีการตกแต่งสวยงาม จากนั้นวางไม้กลอนที่เป็นแผ่นบางวางแปลมเป็นระยะที่ค่อนข้างถี่มากเท่ากับขนาดของกระเบื้องกาบกล้วยแล้วปูด้วยกระเบื้องหลังคา การถ่ายน้ำหนักบนหลังคาทั้งหมดจะถูกถ่ายจากแปลมนี้อันส่งสู่คาน และสู่โครงสร้างหลักของอาคารต่อไป ซึ่งระบบโครงสร้างเช่นนี้ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงเส้นหลังคาที่ตรงได้

โครงสร้างคานลระดัดดังกล่าวใช้ในส่วนของวิหารหน้าและวิหารหลัก มีผนังก่ออิฐรับคานทั้งสองด้าน โดยผนังจะช่วยรับน้ำหนักจากหลังคาถ่ายทอดสู่คาน เสา ผนัง ตามลำดับ ผนังของวิหารส่วนหน้าและวิหารหลักมีความหนาประมาณ 30 เซนติเมตร และผนังนี้จะปิดด้วยกระเบื้องเฉพาะภายใน ภายนอกเป็นส่วนเทคนิคหินขัด

2. รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวิหารบูรพาจารย์

วิหารบูรพาจารย์เป็นวิหารที่ตั้งอยู่ด้านหลังสุดทางทิศเหนือ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นวิหารบูรพาจารย์ ส่วนชั้นบนเป็นห้องสวดมนต์ใช้สำหรับเป็นที่ทำพิธีที่สำคัญไม่ได้เปิดบริการให้ประชาชนเข้าไปไหว้พระ (ร่ว่ง สนแก้ว, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2553) วิหารบูรพาจารย์นี้สร้างเสร็จในปีพ.ศ. 2505 และทำพิธีเปิดวิหารในปีเดียวกัน เป็นอาคาร

สมัยใหม่ สิ่งที่ยังบอกความเป็นจีนคือยังยึดรูปแบบหลังคาเป็นจีน ส่วนเสาเป็นแบบไทย ตำแหน่งของอาคารหลังนี้สร้างขึ้นแทนหลังเดิมที่เป็นไม้ (พระอาจารย์เย็นจุ่ง, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2554)

3. รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม

ด้านชาติศตะวันออกของวิหารบูรพาจารย์เป็นที่ตั้งของวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม ประตูเปิดไม่มีบานปิดกั้นอิฐฉาบปูนเป็นวงโค้งรูปไข่ ผนังประตูด้านนอกเขียนสีและเจาะช่องเหล็กค้ำทำเป็นรูปของพระกวนอิมทั้งสองด้าน ส่วนลายเขียนสีด้านบนเป็นรูปนกกระยางในท่ายืนบนก้อนหิน ส่วนมุมทางด้านล่างซ้ายและขวา ทำเป็นรูปน้ำตก ต้นไม้ ปลา ส่วนรูปที่ขอบเสาประตูทางซ้ายมือเขียนเป็นลายดอกไม้ผลทับทิมอยู่ในชาม 4 ผล ทางขวามือลายดอกไม้เหมือนกันต่างกันที่ด้านนี้เขียนสีเป็นรูปผลส้ม 4 ผลอยู่ในชาม ส่วนผนังประตูด้านในไม่มีภาพเขียนสี

ผนังภายในวิหารพระกวนอิมทั้งสองด้านติดรูปวาดใส่กรอบรูปพระกวนอิมโพธิสัตว์ประดับทั้งสองด้านของผนังจำนวนสามรูป

ฐานของพระโพธิสัตว์กวนอิม มีรายละเอียดของฐานคือ ฐานส่วนล่างเป็นก่ออิฐฉาบปูนประดับด้วยหินแกรนิต ถัดขึ้นจากส่วนล่างทำเป็นลักษณะของตู้กระจกประดิษฐานพระกวนอิมโพธิสัตว์เป็นประธาน มีบริวารซ้ายขวา และนอกจากพระโพธิสัตว์กวนอิมประธานแล้วยังมีการประดับด้วยรูปประติมากรรมขนาดเล็กของพระโพธิสัตว์กวนอิมมากมาย นอกจากนั้นด้านข้างในตู้มีการประดับด้วยแจกันดอกไม้ (ดูภาพที่ 4-29 ประกอบ)

กรอบวิหารพระกวนอิมโพธิสัตว์ เป็นกรอบแกะสลักไม้สีทอง ด้านซ้ายและขวาแกะสลักเหมือนกัน โดยทำเป็นรูปเรื่องราวมีองค์ประกอบเป็นรูปของกิ่งไม้ นก ดอกไม้ ใบไม้ประดับ ส่วนด้านบนแกะเป็นรูปมังกรกลายนั้นกลมกลืนกับลำต้นไม้มาก

ภาพที่ 4-29 วิหารพระกวนอิมโพธิสัตว์

4. รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวิหารพระพระตี่จั้งอ้วงโพธิสัตว์

วิหารพระตี่จั้งอ้วงพระโพธิสัตว์ กรอบประตูก่ออิฐฉาบปูนเหมือนกับประตูของวิหารพระกวนอิมโพธิสัตว์ ที่ผนังเจาะเป็นช่องเหล็กค้ำรูปธรรมจักรและพระโพธิสัตว์ งานเขียนสีรูปค้างคาว ปลา นาค ดอกบัวขึ้นอยู่ในถ้ำ

แท่นประดิษฐานของพระตี่จั้งอ้วงโพธิสัตว์ ด้านล่างเป็นแท่นก่ออิฐฉาบปูน ถัดขึ้นเป็นเป็นตู้กระจกประดับด้วยกรอบไม้สีทอง กรอบด้านล่างแกะเป็นรูปลวดลายเกี่ยวกับปลา ลายเมฆ กรอบด้านซ้ายและขวา เป็นรูปนกหงส์ ส่วนกลางของกรอบด้านบนเป็นเรื่องราวของนกเกาะอยู่บนกิ่งไม้ มุมซ้าย และขวาทำเป็นกรอบสี่เหลี่ยมแกะเป็นรูปกิลน หันหน้าเข้าหากันอย่างละ 1 ตัว ถัดขึ้นไปแกะเป็นรูปนก กิ่งไม้ ดอกไม้ (ดูภาพที่ 4-30 ประกอบ)

ภายในแท่นเป็นตู้กระจกประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์ตี่จั้งอ้วง ประทับนั่งบนสิงห์ถือไม้ขกัระ และสองข้างของรูปพระโพธิสัตว์ประดับด้วยแจกันดอกไม้ นอกจากนั้นแล้วผนังด้านข้างซ้ายและขวาภายในห้องวิหารนี้ ตั้งตู้กระจกสองใบเพื่อใช้ในการประดับป้ายชื่อเป็นภาษาจีน และโกศบรรจุอัฐิกระดูก สำหรับด้านล่างของตู้ทางขวามือเขียนรูปสิงห์ 3 ตัวประดับ สำหรับตู้ทางซ้ายมือปล่อยโล่งทำเป็นบานปิดเปิดตู้ไม้

ภาพที่ 4-30 วิหารพระตี่จั้งอ้วงโพธิสัตว์

5. องค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์

5.1 หลังคา หลังคาวิหารหลักส่วนหน้าของวัดจีนประชาสโมสรเป็นส่วนที่มีความสำคัญและสวยงามมากที่สุดโดยที่วิหารส่วนหน้านี้จะทำการตกแต่งส่วนต่าง ๆ บนหลังคาอันได้แก่ ส่วนบนแถบบนหลังคา บริเวณแถบสันหลังคา แนวผนังปิดหลังคา มุมชายคา และ

ไม้ปิดชายคา หลังคาของวัดจีนประชาสโมสรเป็นหลังคาแบบลดชั้นจีนเรียกว่า “ซานเหมินดิง” เป็นอิทธิพลที่ได้รับจากทางภาคใต้ของจีน แล้วแพร่กระจายไปยังเมืองอื่น ๆ คนจีนที่กรุงเทพฯ อพยพมาจากทางใต้ของจีนเป็นส่วนใหญ่ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, หน้า 96) หลังคาชั้นนี้โดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้กับวิหารหน้าของศาลเจ้าเท่านั้น ถือว่าเป็นด้านหน้าของอาคารที่มีความสลับซับซ้อนและมีการตกแต่งมากกว่าหลังคาส่วนอื่น ๆ ของกลุ่มอาคารทั้งหมด หลังคาแบบนี้จับด้วยผนังปิดหน้าจั่ว (Gable Wall) หรือจับด้วยหลังคาปั้นหย้าหักมุม (รุ่ง สุจินันท์กุล, 2542, หน้า 112) ส่วนวัดจีนประชาสโมสรเป็นหลังคาแบบซานเหมินดิง สร้างเป็นรูปแบบหลังคาที่จับด้วยผนังปิดหน้าจั่ว และมีรายละเอียดในการประดับหลังคาดังนี้

ส่วนบนแถบสันหลังคา จะตกแต่งด้วยรูปมังกร 2 ตัวชูไข่มุกไฟเหมือนกับประตูละเอียด ซึ่งมังกรเป็นสัตว์ในจินตนาการ เป็นสัตว์ใหญ่ที่ประกอบด้วยลักษณะของสัตว์ใหญ่หลายชนิดที่นำมารวมนั้น เช่น ลำตัวคล้ายกิ้งก่าหรือจระเข้ หางยาวเหมือนงู มีเกล็ดเหมือนปลา หัวมีขนเหมือนสิงโต มีเขาเหมือนควาย ปากกว้างเหมือนเสือ มีขาสี่ขาแต่ละขามีเล็บสามเล็บ เล็บเท้าเล็บตามสมัยนิยม (สมชาย ธรรมวิริยรักษ์, 2531, หน้า 191-192) มังกรคู่ชูพระอาทิตย์หรือไข่มุกไฟส่วนบริเวณด้านข้างของสันหลังคาจะตกแต่งด้วยดอกไม้และใบไม้มีวน (ความหมายมังกรคู่รายละเอียดในประติมากรรมความหมายทางสัญลักษณ์) และด้านล่างของมังกรประดับด้วยหงส์ 2 ตัว หันหน้าเข้าหากันเหมือนกับรูปมังกรแต่ตรงกลางของหงส์เป็นรูปดอกไม้ 2 ดอกตรงกับไข่มุกไฟ ปีกซ้ายของสันหลังคาประดับด้วยกวาง 3 ตัว ส่วนปีกทางขวาประดับด้วยหงส์ 3 ตัว

หลังคาของวิหารหลักความงดงามในส่วนนี้จะไม่เท่ากับวิหารส่วนหน้า ไม่มีมังกรประดับเพียงแต่ส่วนปลายของสันหลังคาประดับด้วยลายใบไม้มีวน แนวสันหลังคาประดับลายเขียนสีประเจี๊ญ และรูปภาพอื่นซึ่งปัจจุบันลายลบเลือนมองเห็นเพียงร่องรอยของงานเขียนสีประดับสันหลังคา

หลังคาของวิหารบูรพาจารย์ หลังคาส่วนนี้จะอยู่สูงกว่าวิหารหน้าและวิหารหลัก เพราะว่าวิหารบูรพาจารย์เป็นอาคาร 2 ชั้น สันหลังคาจึงสูงกว่าอาคารทั้งสอง สันหลังคาวิหารบูรพาจารย์ไม่มีมังกร นกหงส์ มีแต่การจำลองเจดีย์จีนขนาดเล็กตั้งไว้ตรงกลางของสันหลังคา

5.2 ฐาน วัดจีนประชาสโมสรฐานอาคารจะสร้างไว้เรียบติดกับพื้นดินโดยก่อพื้นสูงจากพื้นประมาณ 5 เซนติเมตร แล้วปูด้วยกระเบื้องทับอีกครั้งหนึ่งแตกต่างไปจากศาลเจ้าจีนที่มีการศึกษาในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นฐานเตี้ยที่มีการยกสูงขึ้น 1-5 ชั้น ส่วนของวิหารหลักนั้นจะเป็นส่วนที่สูงที่สุดของอาคารทั้งหมด ด้วยเหตุที่ว่าศาลเจ้าในประเทศไทยไม่ได้สร้างจากผู้มีฐานะการเงินและฐานะทางสังคมสูง ส่วนการออกแบบฐานสูงของสถาปัตยกรรมจีนเป็นเพราะเพื่อป้องกันน้ำท่วมและเพื่อความงาม (รุ่ง สุจินันท์กุล, 2542, หน้า 97)

ส่วนฐานของวัดจีนประชาสโมสร ด้วยวัดนี้สร้างอยู่ในพื้นที่นอกเมืองหลวงจึงน่าจะสร้างจากฐานะการเงินของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะการเงินที่อาจไม่ร่ำรวยเท่ากับในเมืองหลวง แต่ก็น่าจะเป็นผู้ที่มิฐานะดีในท้องถิ่นในขณะนั้น ส่วนฐานจึงไม่มีการยกพื้นให้สูง ดังนั้นการออกแบบของวัดจึงต้องใช้แผ่นอิฐปูพื้น ซึ่งเราพบว่าอาคารเก่าร่วมสมัยในพื้นที่ศึกษาไม่ว่าจะเป็น โรงเจ วัดอุภัยภาติการาม ล้วนก็สร้างแบบฐานเตี้ยแบบเดียวกันทั้งหมด

5.3 พื้น พื้นของวัดจีนประชาสโมสรไม่มีการยกพื้นอาจเป็นไปด้วยค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างในการยกพื้นให้สูงขึ้นจากระดับของพื้นดิน ดังนั้นพื้นของวัดจึงมีการปูพื้นด้วยแผ่นหิน ยังปรากฏหลักฐานเดิมอยู่ที่วิหารหน้า ส่วนระดับพื้นของวิหารหลักนั้นมีระดับที่สูงกว่าและพื้นเดิมนั้นมีการปรับเปลี่ยนสมัยเจ้าอาวาสงจื่อ โดยทำเป็นวัสดุหินขัด และมีลายเป็นรูปดอกบัวประดับ

พื้นในวิหารต่าง ๆ ของวัดจีนประชาสโมสร มีรูปแบบที่แตกต่างกันหลายรูปแบบ การประดับกระเบื้องปูพื้นของวิหารส่วนหน้าจะเป็นลักษณะแผ่นสี่เหลี่ยมจัตุรัสสีน้ำตาลขนาดกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร แต่ละแผ่นสอดด้วยน้ำยาสีเดียวกับพื้น (ยังไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นวัสดุอะไร) เป็นพื้นที่เก่าที่สุดของวัดมีมาพร้อมกับการสร้างวัด (พระอาจารย์เย็นจง, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2553) ส่วนที่เป็นพื้นที่โล่งระหว่างวิหารหน้ากับวิหารหลัก จะปูด้วยแผ่นกระเบื้องสี่เหลี่ยมจัตุรัสลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดสีแดงผสมด้วยลายดอกไม้ล้อมเป็นกรอบสี่เหลี่ยม พื้นวิหารหลักเป็นพื้นหินขัดมันตรงกลางทำเป็นลายดอกบัวสี่ประดับ และพื้นวิหารบูรพาจารย์ประดับพื้นที่เป็นหินขัดมัน บริเวณพื้นที่ทั่ววิหารบูรพาจารย์ปูด้วยพื้นซีเมนต์ ส่วนบริเวณพื้นที่โล่งระหว่างวิหารรองทั้งด้านทิศเหนือและทิศใต้ ปูด้วยพื้นซีเมนต์เหมือนกับพื้นที่โล่งหน้าวิหารบูรพาจารย์ (ดูภาพที่ 4-31 ถึง ภาพที่ 4-38 ประกอบ) ขนาดของกระเบื้องและแผ่นหินปูพื้น

1. กระเบื้องปูพื้นด้านหน้าก่อนเข้าประตูวิหารหน้า ขนาด 19.8X19.8 เซนติเมตร
2. แผ่นพื้นหินปูพื้นวิหารหน้าขนาด 30X30 เซนติเมตร
3. กระเบื้องพื้นที่โล่งระหว่างวิหารหน้ากับวิหารหลัก ขนาด 19.5X19.5 เซนติเมตร
4. แผ่นพื้นปูวิหารบูรพาจารย์พื้นเป็นลายดอกบัว กรอบเป็นลายประเจียน หินขัด
5. พื้นของลานโล่งด้านหลังวิหารหลักต่อด้วยวิหารบูรพาจารย์ปูแผ่นหินขนาด

30X60 เซนติเมตร

6. พื้นหินขัดวิหารบูรพาจารย์ เป็นลายดอกบัว
7. พื้นหินแกรนิต ด้านหน้าวิหารพระ โพธิสัตว์กวนอิมและพระตี่จั้งอึ้งพระโพธิสัตว์

ขนาด 39X80 เซนติเมตร

ภาพที่ 4-31 กระเบื้องปูพื้นบริเวณพื้นที่โล่งทางเข้าของวิหารหน้า

ภาพที่ 4-32 แผ่นหินปูพื้นวิหารหน้า (วิหารจตุโลกบาล) จัดเป็นพื้นเดิมที่เก่าที่สุด

ภาพที่ 4-33 พื้นกระเบื้องบริเวณที่โล่งระหว่างวิหารหน้ากับวิหารหลัก (พื้นตรงกลาง)

ภาพที่ 4-34 พื้นกระเบื้องบริเวณพื้นที่โล่งของวิหารหน้ากับวิหารหลัก (ปีกซ้ายและปีกขวา)

ภาพที่ 4-35 พื้นหินขัดบริเวณพื้นวิหารหลัก ลายดอกบัว (วิหารพระพุทธ)

ภาพที่ 4-36 พื้นซีเมนต์พื้นที่โล่งด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 4-37 พื้นหินขัดลายดอกบัวของห้องวิหารบูรพาจารย์

ภาพที่ 4-38 พื้นหินบริเวณพื้นที่โล่งด้านทิศตะวันตกและตะวันตก

5.4 เสา จากการศึกษานักวิชาการได้ศึกษาสัดส่วนของเสา ระหว่างสัดส่วนความสูงกับสัดส่วนความกว้างของเสา (Height: Cross Section) ทำให้เสามีรูปทรงที่สวยงาม โดยเริ่มจากในสมัยราชวงศ์ถังถึงสัดส่วนความสูง: สัดส่วนความกว้าง 8:1 ถึง 9:1 สมัยราชวงศ์ซ่ง สัดส่วนความสูง: สัดส่วนความกว้าง 11:1 ถึง 14:1 ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง สัดส่วนความสูง : ความกว้าง 9:1 ถึง 11:1 สำหรับสัดส่วนของเสาของวัดจีนประชาศโมสรสัดส่วนความสูง: ความกว้างประมาณ 11:1

รูปแบบของเสาวัดจีนประชาสโมสรเป็นเสากลมทำจากไม้ส่วนฐานของเสานั้นทำจากเสาหินเพื่อรองรับหรือเป็นแท่นรับเสาไม้ เพื่อป้องกันความชื้นจากพื้นดินเข้าสู่เสาแบบนั้น เหมือนกับเสาไม้ เป็นเสาดั้งเดิมที่ยังไม่มีการซ่อม

การรองรับเสาไม้ของเสาหิน จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ท่านกล่าวว่าการเชื่อมต่อของโครงสร้างระหว่างไม้กับหินโดยที่โคนเสาไม้จะกลวงครอบลงบนเสาหิน (พระอธิการเย็นสูง, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2553) ด้วยเหตุที่ก่อนหน้านี้มีน้ำท่วมถึงหน้าวัด (ดูภาพที่ 4-39, 4-40 และ 4-41 ประกอบ)

ภาพที่ 4-39 เสาไม้กลมวิหารหน้า

ภาพที่ 4-40 การใช้เสาไม้กลมในวิหารหลัก

ภาพที่ 4-41 เสาคอนกรีตเสริมเหล็กกลม บัวหัวแบบบัววง

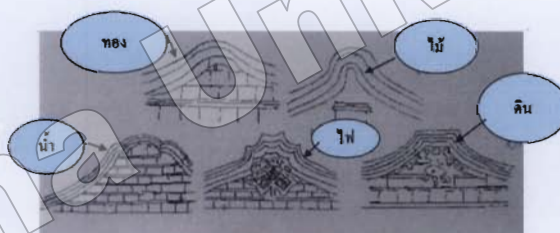
5.5 ผนัง ผนังของอาคารในประเทศจีนนั้นก่อสร้างขึ้นโดยขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์และความเชื่อ เชื่อว่าผนังอาคารสร้างขึ้นมาเพื่อแสดงการ โอบล้อมและเป็นกำบังหรือสิ่งปกป้องพื้นที่ภายใน (รุ่ง สุจินันท์กุล, 2542, หน้า 118) ผนังอาคารของศิลปะจีนจะมีลักษณะที่บดบัง ลักษณะปิดล้อม โดยที่ในประเทศจีนเกิดแผ่นดินไหวจะทำให้ผนังของอาคารเกิดความเสียหายก่อนโครงสร้างไม้ ซึ่งโครงสร้างไม้นั้นจะมีความยืดหยุ่นที่ดีกว่า และนอกจากนั้นผนังของอาคารนี้สร้างขึ้นมาเพื่อความเหมาะสมกับภูมิอากาศ เช่นพื้นที่ทางภาคเหนือของจีนอากาศจะมีความหนาวเย็นมากกว่าภาคใต้ผนังจึงสร้างลักษณะที่หนาเพื่อป้องกันอากาศที่หนาวเย็นเข้าสู่ตัวอาคาร แต่สำหรับทางตอนใต้ผนังจะมีการเปิดเพื่อให้ลมพัดผ่านได้ดีกว่า (Lip, 1993, p. 31)

ผนังของวัดจีนประชาสโมสรเป็นผนังที่ช่วยในการรับน้ำหนัก และเป็นส่วนหนึ่งในการยึดโครงสร้างให้แน่นจากแปของหลังคาสู่ผนังอีกทอดหนึ่ง (ดูภาพที่ 4-42 ประกอบ) ผนังของวัดมีความหนาประมาณ 30 เซนติเมตร และผนังภายนอกเป็นการฉาบปูน ส่วนภายในมีการประดับกระเบื้องลักษณะเป็นรูปแบบลายดอกไม้ (ดูภาพที่ 4-43 ประกอบ) ผนังวิหารส่วนหน้าและวิหารหลักเป็นผนังปิดหน้าจั่ว (Gable Wall) ภาษาจีนเรียกว่า “ชันเจียน” หรือผนังภูเขา เป็นผนังที่ใช้เป็นตัวจบของหลังคาบริเวณยอดของผนังนี้ถือเป็นส่วนที่สูงที่สุดของหลังคาเรียกว่า “อู่ชัน” ซึ่งมีหลายรูปแบบและความหมายตามธาตุทั้ง 5 (อิ้วอวิน, จื่อจิ่งเฉิงกงเตียน, 1982, หน้า 215) ได้แก่ ธาตุไม้ ธาตุน้ำ ธาตุดิน ธาตุทอง ธาตุไฟ

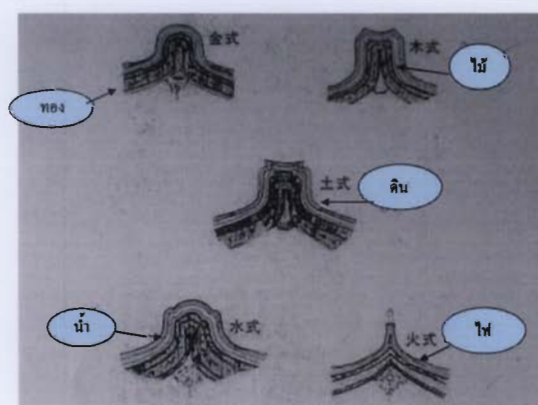
รูปแบบของผนังจั่วในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลจากฮกเกี้ยนและแต้จิ๋ว มีรูปแบบการใช้หน้าจั่วและสันหลังคาอยู่ 2 รูปแบบ แบบแรกคือ การใช้แบบหางนกยูงแอ่น เป็นรูปแบบที่มีลักษณะเด่นและมีความหมายยังปรากฏอยู่ที่สันหลังคา ซึ่งเราพบว่าที่สันหลังคา

ของวิหารส่วนหน้ามีการทำหลังคาที่แอ่นกลางคล้ายกับหย่อนท้องช้าง ปลายทั้งสองด้านเชิดหัวขึ้น รูปทรงคล้ายนกกลาโหม ทำให้หลังคาแลดูไม่แข็งกระด้างเพราะเส้นสายของหลังคาที่อ่อนโค้ง ประเภทนี้เรียกว่า “เยียนเหวยสิง” (Yanweixing) หรือหลังคาหางนกนางแอ่น (Swallow Stail) (มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์, 2550, หน้า 18) และจากการสัมภาษณ์ นายพิชัย ลิโมทัย (เสียชีวิต) อายุ 83 ปี ชินแส ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (พิชัย ลิโมทัย, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2554) และมีนักวิชาการสันนิษฐานว่าดัดแปลงมาจากหลังคาหางนกยูง และหลังคาแบบนี้ได้เคยมีกฎหมายกำหนดให้ใช้กับวัง วัด สถานที่ราชการ บ้านของบัณฑิต (มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์, 2550, หน้า 18 อ้างอิงจาก Knapp, 1986, p. 4)

แบบที่สองเป็นแบบหลังคาแบบอานม้า หลังคาจะแอ่นโค้งเล็กน้อย หน้าจั่วจะก่ออิฐเป็นสันสูงกว่าระดับกระเบื้องมุงหลังคา เป็นก้นเพงกันไฟ และมีการปั้นปูนเป็นรูปทรงต่าง ๆ โดยถือรูปทรงเป็นสัญลักษณ์ของดาวทั้งห้า ซึ่งเป็นตัวแทนเบญจธาตุ แต่ก็จะมีการพลิกเพลงตามความสวยงาม ซึ่งระหว่างชกเกียนกับแต่จั่วมีข้อแตกต่างกัน (ดูภาพที่ 4-42, 4-43 ประกอบ) (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2549, หน้า 5-6)

ภาพที่ 4-42 แบบหลังคาอานม้า กลุ่มชกเกียน (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2549, หน้า 5)

ภาพที่ 4-43 แบบหลังคาอานม้า-นกนางแอ่น กลุ่มแต่จั่ว (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2549, หน้า 6)

สำหรับผนังและหลังคาของวัดจีนประชาสโมสรเป็นรูปแบบอิทธิพลจากชาวจีนแต้จิ๋ว ดังนั้นรูปแบบของอาคารเป็นฝีมือช่างแต้จิ๋ว ชื่อเบญจธาตุจึงเป็นเรียกตามแบบแต้จิ๋ว และในวัดจีนประชาสโมสรพบว่าหน้าจั่วเป็นธาตุไม้ ธาตุไฟ และธาตุทอง ส่วนหลังคาก็มีทั้งแบบนกนางแอ่น และแบบอานม้า (ดูภาพที่ 4-43, 4-44 และ 4-45 ประกอบ)

จากการที่ชาวจีนในประเทศไทยเคลื่อนย้ายมาจากทางฝูเจี้ยนตอนใต้ ทางมณฑลกว่างตง เป็นพื้นที่ตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งบริเวณพื้นที่แห่งนี้มีฝนตกชุก ได้รับลมมรสุม บ้านเรือนนั้นจึงต้องการความแข็งแรงเพื่อต้านทานลมฟ้าอากาศ วัดจีนประชาสโมสรมีรูปแบบอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากภูมิภาคดังกล่าวด้วย จึงทำให้ผนังด้านจั่วจึงฉาบปิดทับทั้งผนัง ปานลมก็ทำด้วยปูน และนอกจากนี้นักวิชาการยังให้ความเห็นเกี่ยวกับผนังปูนที่นิยมใช้ว่า ยังมีประโยชน์ในการลดความเสี่ยงต่อการถูกไฟไหม้อีกด้วย (มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์, 2550, หน้า 17)

ผนังภายในของวิหารที่อยู่ในแนวแกนหลักของวิหารหน้า วิหารหลัก และวิหารบูรพาจารย์ ตามที่กล่าวแล้วว่าการประดับกระเบื้องภายในเป็นกระเบื้องแผ่นสี่เหลี่ยม ลายดอกไม้เป็นสีเขียว พื้นเป็นสีขาว แต่ผนังของวิหารบูรพาจารย์เป็นผนังฉาบปูนปล่อยโล่งไม่มีการประดับกระเบื้องแต่อย่างใด

ผนังปิดหน้าจั่วอาคารรองด้านทิศใต้ ธาตุไม้

ผนังอาคารปิดหน้าจั่วของอาคารรองด้านทิศใต้

ผนังปิดหน้าจั่วอาคารรองด้านตะวันตก (ทิศเหนือ) ธาตุไม้

ผนังปิดหน้าจั่วอาคารรองทิศตะวันตก
(ทิศเหนือ)

ผนังปิดหน้าจั่ววิหารบูรพาจารย์

ธาตุไม้

ธาตุไฟ

แสดงจั่ววิหารบูรพาจารย์

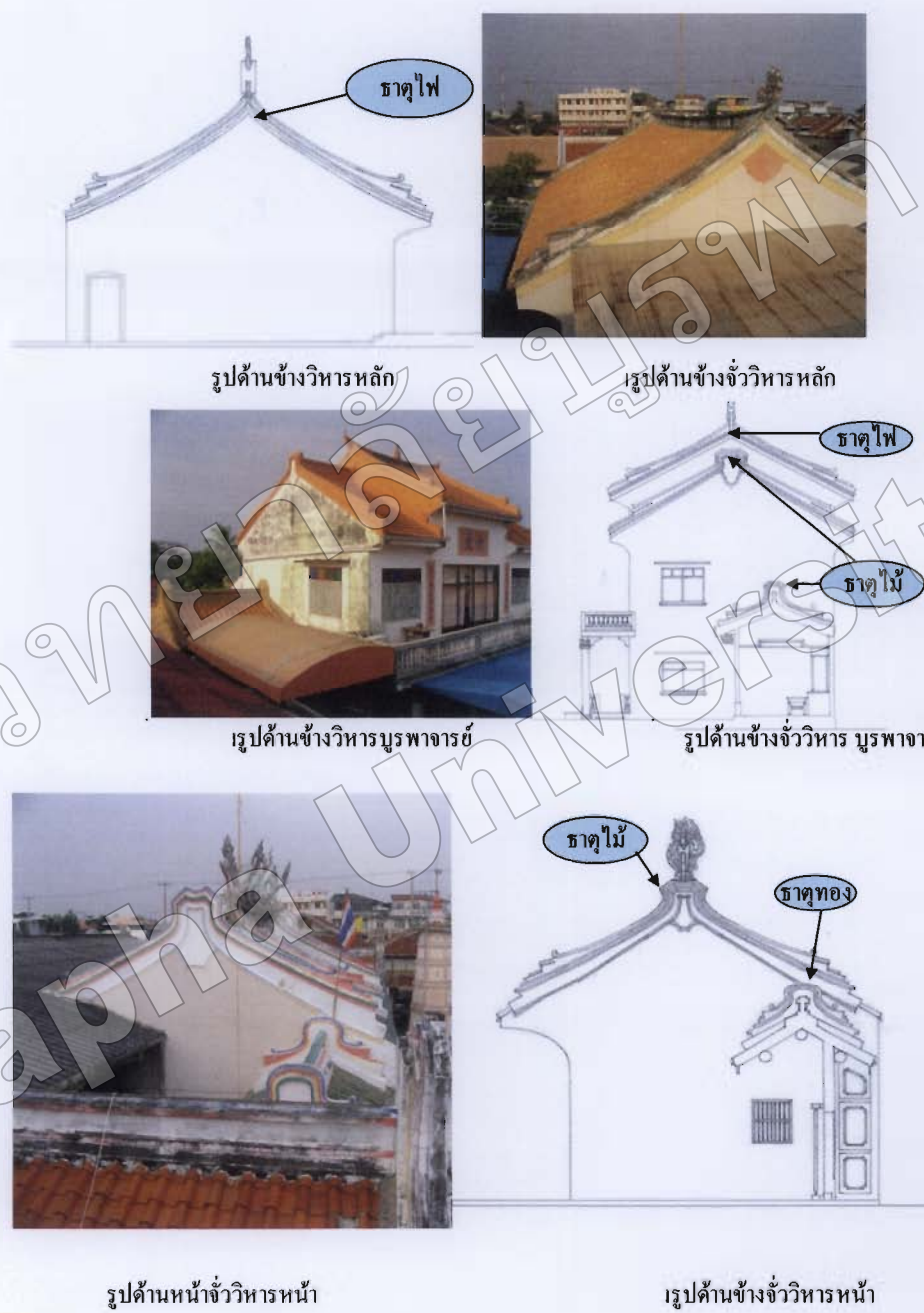

ผนังปิดหน้าจั่วทิศตะวันออก(ทิศเหนือ)
ธาตุไม้

ผนังปิดหน้าจั่ววิหารรองทิศตะวันออก

(ถ่ายด้านทิศเหนือ)

ภาพที่ 4-44 ผนังปิดหน้าจั่วของวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์

ภาพที่ 4-45 ถายเส้นผนังปิดหน้าจั่วของวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์

5.6 ประตูอาคาร ประตูในที่นี้จะกล่าวถึงประตูที่กำแพงของอาคารและประตูที่ใช้ในวิหารของวัดจีนประชาสโมสรแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือประตูด้านหน้ากับประตูภายในอาคาร

ประตูเข้าอาคารหรือประตูส่วนหน้าของอาคารหน้าถือว่าเป็นประตูที่สำคัญที่สุดเสมือนจุดเปิดจากโลกภายนอกสู่แห่งเทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตำแหน่งของการวางประตูนี้อยู่ตรงกึ่งกลางของแนวแกนเหนือใต้ ภาษาจีนเรียกว่า “เจินเหมิน” รูปแบบของประตูทำเป็นบานเปิดคู่ทำจากไม้เนื้อแข็งความหนาประมาณ 5 เซนติเมตร โดยที่บานเปิดด้านหน้าจะวาดภาพเป็นรูปของ เสินถู และ อวี๋เหล่ย์ ส่วนด้านในทาสีแดงไม้เขียนลวดลายประดับ (ดูภาพที่ 4-46 ประกอบ)

ประตูภายในอาคารเป็นประตูช่องเจาะโค้งแบบ ไม่มีบานเปิดเป็นบานประตูแบบก่ออิฐถือปูนเจาะเป็นช่องรูปเรขาคณิตรูปไข่ เป็นประตูของวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิมกับพระตี้จิ้งอ้วงโพธิสัตว์ ซึ่งทั้งสองวิหารมีลายที่ผนังประตูแตกต่างกัน (ดูภาพที่ 4-47 และ 4-48 ประกอบ)

สำหรับวิหารส่วนอื่น ๆ ภายในวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารบูรพาจารย์และวิหารรองจากการศึกษาพบว่ามีการใช้ประตูที่หลากหลายรูปแบบทั้งประตูก่ออิฐฉาบปูน ประตูไม้ ประตูโครเมี่ยม ทั้งแบบบานพับ แบบสไลด์ (ดูภาพที่ 4-49 ถึง 4-55 ประกอบ)

ภาพที่ 4-46 บานประตูไม้รูปแม่ทัพ ฉินซูเป่า หรือ ฉินจง มีใบหน้าเป็นสีขาว ส่วนแม่ทัพ อวี๋ฉือจงเต๋อ หรือ อวี๋ฉือกง จะวาดใบหน้าสีดำ

ภาพที่ 4-47 ประตูป่า ก่ออิฐฉาบปูนวิหารพระ地藏อ้วง

ภาพที่ 4-48 ประตูป่า ก่ออิฐฉาบปูนวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม

ภาพที่ 4-49 ประตูไม้วิหารรอง

ภาพที่ 4-50 ประตูโครเมี่ยมวิหารรอง (วิหารพระบรมธาตุ)

ภาพที่ 4-51 ประตูไม้วิหารรอง (วิหารหลวงพ่อหินศักดิ์สิทธิ์)

ภาพที่ 4-52 ประตูไม้ด้านหลังวิหารหลัก

ภาพที่ 4-53 ประตูไม้ไผ่กระจก วิหารรองส่วนรับรอง

ภาพที่ 4-54 ประตูข้างก่ออิฐฉาบปูนของวิหารหลัก

ภาพที่ 4-55 บานประตูค้ำในของวิหารหน้าทาสีแดง รูปแบบเดิม

5.7 หน้าต่าง จากการสำรวจในวัดจีนประชาสโมสร พบว่าไม่เน้นการเจาะหน้าต่างมากนัก พบแต่เพียงหน้าต่างขนาดเล็กเจาะแล้วใส่ลูกกรงเหล็กแนวตั้ง และพบการเจาะหน้าต่างสมัยใหม่ในผังรองที่ทำเป็นบานเกล็ดใช้มือหมุนเปิดปิดภายนอกใส่เหล็กดัดทับอีกชั้นหนึ่ง และแบบกรอบโครเมี่ยมบานกระฉก สไลด์ติดผ้าม่าน

กรณีความไม่นิยมเจาะหน้าต่างคงเป็นแบบที่ยึดถึงการปิดล้อมของการวางผังที่ยึดคติแบบจีนอยู่จึงไม่มีการเจาะช่องหน้าต่าง และเกี่ยวกับการป้องกันลมหนาวตามภูมิอากาศของจีน (ดูภาพที่ 4-56, 4-57, 4-58 และ 4-59 ประกอบ)

ภาพที่ 4-56 หน้าต่างเหล็กแนวตั้ง (ถ่ายจากด้านนอก)

ภาพที่ 4-57 หน้าต่างเหล็กแนวตั้ง (ถ่ายจากด้านใน)

ภาพที่ 4-58 หน้าต่างแบบบานสไลด์กระจก

ภาพที่ 4-59 หน้าต่างบานเกล็ดด้านนอกติดเหล็กดัด

5.8 กระเบื้องมุงหลังคา การมุงกระเบื้องดินเผาบนหลังคานี้ ชาวจีนเริ่มมุงหลังคาที่อยู่อาศัยเมื่อ 2,000 กว่าปีมาแล้ว โดยพบจากบ้านดินเผา “หมิงจี้” ในสุสานสมัยราชวงศ์ฮั่น เป็นหลักฐานของการมุงกระเบื้องดินเผา (มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์, 2550, หน้า 19)

จากการศึกษาของนักวิชาการพบว่ากระเบื้องที่ใช้กับหลังคาของจีนนั้นมี 2 ชนิด มีชื่อเรียกว่า xiao จะมีลักษณะเป็นแผ่นแบบเรียบ บางทีเรียกว่า “butterfly tiles” เป็นกระเบื้องที่เหมาะสมสำหรับใช้ปูหลังคาโดยทั่วไป แบบที่สองชื่อว่า tongban เป็นกระเบื้องรูปทรงกระบอกใช้สำหรับครอบทับกระเบื้องแบนเรียบ และวัสดุทำกระเบื้องทำจากดินเหนียว สีกระเบื้องมีสีเหลืองจนถึงสีเทา (สุพจน์ อภิบุญญานนท์, 2543, หน้า 28)

สำหรับกระเบื้องที่ใช้ในการมุงหลังคานั้นจะเป็นกระเบื้องดินเผาเคลือบเงาสีต่าง ๆ ในอาคารหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยกระเบื้องแบบต่าง (Lip, 1993, p. 28) มี 6 แบบ (ดูภาพที่ 4-60 และ

4-61 ประกอบ)

แบบที่ 1 เรียกว่า ปานหว้า หรือกระเบื้องกาบกล้วยจะใช้ซ้อนรองอยู่ใต้กระเบื้องไม้ไผ่

แบบที่ 2 เรียกว่า จู๋ซื่อถื่อหว้า หรือกระเบื้องไม้ไผ่

แบบที่ 3 เรียกว่าดี๊ตซุ่ย เป็นกระเบื้องตัวริมปิดกระเบื้องกาบกล้วย

แบบที่ 4 เรียกว่า ไกวไต่่ว เป็นกระเบื้องตัวริมปิดกระเบื้องไม้ไผ่

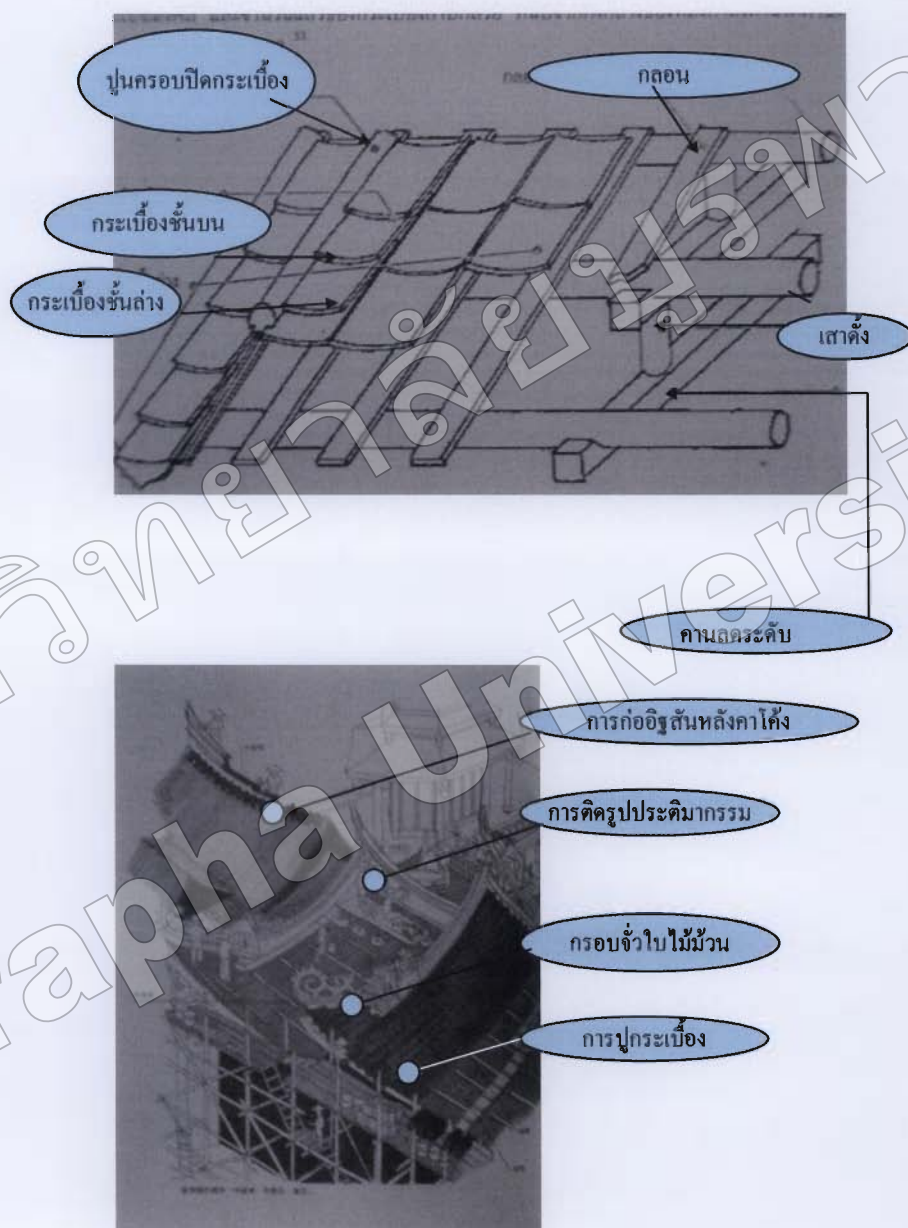
แบบที่ 5 เรียกว่า เทียน ไกวไต่่ว ใช้เป็นรางน้ำ

แบบที่ 6 เรียกว่าซีเหยา ใช้ปูใต้หลังคาไกล่สั่น

หลักการของวิธีปูกระเบื้องมีนักวิชาการ ได้ศึกษาหลักการปู หรือการเรียงกระเบื้องในงานสถาปัตยกรรมจีนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลักของฮวงจุ้ย คือจะต้องเริ่มปูกระเบื้องกาบกล้วยจากตรงกลางของหลังคาและเรียงออกไปทางด้านซ้ายและด้านขวา จะไม่เรียงจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง และเรียงจากด้านล่างขึ้นไปสู่สันหลังคา การเรียงกระเบื้องนี้จะเรียงซ้อนทับกัน 2 ชั้น ชั้นล่างจะเรียงกระเบื้องวางแผ่นต่อแผ่นชนกันโดยไม่ซ้อนทับ เพื่อให้ดูเรียบร้อยสวยงามเมื่อมองขึ้นมาจากด้านล่างหรือภายในอาคาร จากนั้นก็เรียงกระเบื้องไม้ไผ่หรือป่านปูนกรอบปิดกระเบื้องกาบกล้วย ซึ่งการเรียงกระเบื้องไม้ไผ่นี้นี้ก็เป็นไปในลักษณะนี้เช่นกัน และยังคงกล่าวว่าจะไม่เรียง 2 ชั้นเพราะกระเบื้องไม้ไผ่หรือป่านปูนกรอบนี้จะวางอยู่บนกลอน ซึ่งเมื่อมองจากด้านล่างก็จะเห็นตัวกลอนโดยไม่เห็นกระเบื้อง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องทำ 2 ชั้น ระยะของหลังคาและจำนวนกระเบื้องก็เป็นไปตามกฎของฮวงจุ้ยด้วย คือถ้าตกในเลขคี่ (หมายถึงหยาง) จะเป็นสิริมงคลที่ดี ในขณะที่เลขคู่ (หมายถึง หยิน) จะไม่เป็นมงคล และจำนวนแถวของกระเบื้องกาบกล้วย ที่นับจากกึ่งกลางของหลังคาถึงด้านใดด้านหนึ่งจะต้องไม่ตกเลข 8, 18, 28 และ 38 (รุ่ง สุจินันท์กุล, 2542, หน้า 124 อ้างอิงจาก The Department of Architecture, n. p., pp. 17, 78)

ภาพที่ 4-60 ภาพตัวอย่างกระเบื้องมุงหลังคาและภาพลายเส้นกระเบื้องมุงหลังคาแบบต่าง ๆ
(Lip, 1993, p. 28) และคัดลอกลายเส้นใหม่โดยผู้วิจัย

ภาพที่ 4-61 ส่วนประกอบและขั้นตอนการมุงหลังคาและตัวอย่างการก่อสร้างหลังคาของ
วัดหลงซาน ประเทศไต้หวัน (รุ่ง สุจินันท์กุล, 2542, หน้า 124)

กระเบื้องของวัดจีนประชาสโมสรส่วนที่เป็น วิหารหน้า และวิหารหลัก ยังคงใช้
กระเบื้องรูปแบบดั้งเดิมอยู่เป็นกระเบื้องเคลือบเงาเริ่มจากกระเบื้องกาบกล้วย กระเบื้องไม้ไผ่

กระเบื้องตัวริมใช้สำหรับปิด กระเบื้องกาบกล้วย และกระเบื้องตัวริมสำหรับปิดกระเบื้องไม้ สำหรับ แบบเพ็ญโกวโด้วที่ใช้เป็นรางน้ำนั้นไม่ปรากฏว่ามีการใช้กระเบื้องส่วนนี้ (ดูภาพที่ 4-62 ประกอบ) ส่วนวิหารหลังอื่น ๆ ได้เปลี่ยนเป็นการใช้กระเบื้องแบบใหม่ไปแล้ว

ภาพที่ 4-62 รูปแบบกระเบื้องของวัดจีนประชาสโมสร

5.9 ฟ้า ในวัดจีนประชาสโมสรไม่มีการทำฝ้าเพดานเปิดโล่งและจากการสำรวจของ สุพจน์ พบว่าวัดที่มีอายุเก่าแก่และมีโครงสร้างที่ทำด้วยไม้นั้นจะไม่มีฝ้าเพดานเลย เพราะต้องการ ไขว้กระเบื้อง ได้แก่ วัดมังกรกมลาวาส วัดบำเพ็ญจีนพรต (เฉพาะวิหารส่วนหน้า) (สุพจน์ อภิญญานนท์, 2543, หน้า 35) วัดจีนประชาสโมสร ไม่ปรากฏการทำฝ้าทั้งวิหารหน้าและวิหารหลัก

(วิหารพระพุทธรูป) จึงทำให้เห็นโครงสร้างบนหลังคา เป็นการไขว้ลวดลายการแกะสลักที่ใช้ประดับ และเห็นการปูแผ่นไม้รองรับกระเบื้องบนหลังคาตามโครงสร้าง เป็นการปูตามโครงหลังคาแบบลาดเอียง และการปูแผ่นไม้แบบโค้ง

ส่วนวิหารบูรพาจารย์นั้นมีการตีฝ้าเพดานเพราะเป็นวิหารที่จัดสร้างขึ้นใหม่แทนตำแหน่งเดิมของวิหารบูรพาจารย์ (ดูภาพที่ 4-63, 4-64, 4-65 และ 4-66 ประกอบ)

ภาพที่ 4-63 โครงสร้างของหลังคาวิหารหลัก (ไขว้หลังคาไม่มีฝ้าเพดาน)

ภาพที่ 4-64 โครงสร้างของหลังคาวิหารหลักส่วนหน้า เป็นการปูไม้แบบโค้ง

ภาพที่ 4-65 โครงสร้างของหลังคาวิหารหน้า (โชว์โครงสร้างคาไม่มีฝ้าเพดาน)

ภาพที่ 4-66 โครงสร้างของหลังคาวิหารบูรพาจารย์มีฝ้าเพดาน และเห็นร่องรอยของควันทูปบนฝ้าเพดาน

5.10 สี่ที่ใช้ในการตกแต่ง การใช้สี่เกิดขึ้นจากเทคนิคที่พัฒนามาจากการใช้ไม้ในสถาปัตยกรรมจีนด้วยเหตุที่ต้องการรักษาเนื้อไม้จึงเกิดเป็นโอกาสที่ศิลปินได้แสดงความสามารถในการใช้สี่เพื่อการตกแต่งส่วนต่างๆ ของอาคาร จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมจีน เรื่องนี้นักวิชาการได้ศึกษาถึงสี่ในงานสิริมงคลที่เกี่ยวกับธาตุทั้ง 5 คือ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, ม.ป.ป., หน้า 204-205)

สีเขียว เป็นสีแห่งธาตุไม้แสดงถึงความสง่าและหรูหรา

สีน้ำตาล เป็นสีแห่งธาตุไฟ แสดงถึงความมีศรัทธา โชคลาภและความสมบูรณ์

สีเหลือง เป็นสีแห่งธาตุดิน แสดงถึงความมีอำนาจซึ่งใช้ได้เฉพาะกษัตริย์เท่านั้น

สีขาว เป็นสีแห่งธาตุทอง แสดงถึงความเจียมเหนง และความเศร้า

สีดำ เป็นสีแห่งธาตุน้ำ แสดงถึงการทำลายและการจบสิ้น

สำหรับสีที่ใช้ในศาสนสถานจะเป็นสีแห่งธาตุไม้และธาตุไฟเป็นหลัก โดยสีที่ใช้ในสถาปัตยกรรมจีนถือว่า สีเขียว สีน้ำเงิน เป็นสีที่มีความหมายเหมือนกัน ส่วนสีน้ำตาล สีแดง สีส้ม สีชมพู ถือว่าเป็นสีที่มีความหมายเหมือนกันสามารถใช้แทนกันได้ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2530, หน้า 127) สำหรับสีที่ใช้กับศาลเจ้า (รุ่ง ตูจินันท์กุล, 2542, หน้า 129-130) สรุปได้ดังนี้

หลังคาใช้ สีเหลือง สีเขียว

ส่วนตกแต่งหลังคา ใช้สี เขียว เหลือง น้ำเงินและแดง

ผนังภายนอก ใช้สีเหลืองหรือขาวหรือสีเทาจากหิน

ผนังภายใน ใช้สีขาวหรือเหลือง

โครงหลังคาภายนอก ใช้สีแดง และทองหรือเขียว เหลือง น้ำเงินและสีแดง

โครงหลังคาภายใน ใช้สีเขียว แดง เหลือง หรือแดงสีเขียว หรือดำสีเขียว

เสา ใช้สีแดง

ประตู ใช้สีแดงหรือดำ

สำหรับการใช้สีในวัดจีนประชาศโมสรการใช้สีก็เหมือนกับศาลเจ้าตามที่กล่าวมาข้างต้นตามหลักสถาปัตยกรรมที่เป็นแบบแผน แต่ก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียดเล็กน้อย ผนังภายนอกและผนังภายในของวัดจะใช้สีขาว ส่วนที่เป็นแผ่นไม้รองรับแผ่นกระเบื้องของหลังคาภายในวิหารจะใช้สีเหลือง แนวรองรับกระเบื้องส่วนนอกของวิหารหน้าใช้สีชมพูอ่อน สีน้ำเงิน ฟ้ำอ่อน เสาใช้สีแดง น้ำตาลแดง

องค์ประกอบสถาปัตยกรรมที่เพิ่มเติมตามพลวัตทางวัฒนธรรม

1. สถาปัตยกรรมกลุ่มฮวงซุ้ย ตำแหน่งบริเวณทางซ้ายมือหน้าวัด (หันหน้าเข้า)

พบวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย จำนวน 26 แห่ง อายุอยู่ช่วง ปีพ.ศ. 2450-2520

สามารถแบ่งการจัดกลุ่มได้ออกเป็น 7 แบบด้วยกันคือ (ดูภาพประกอบที่ 4-67 ถึง 4-73 ประกอบ)

แบบที่ 1 เป็นแบบฮวงซุ้ยฝังดินมีจำนวน 2 แห่ง การฝังจะหันปายไปทางทิศตะวันตก

แบบที่ 2 เป็นแบบเก้งจีน พบทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จำนวน 5 แห่ง

แบบที่ 3 แบบเจดีย์ย่อมุมไม้ 12 เริ่มจากฐานเป็นผังสี่เหลี่ยม มีบันไดทางขึ้นสู่ระเบียงสี่เหลี่ยม ล้อมรอบ ถัดขึ้นไปเป็นฐานสิงห์สองชั้น ชั้นบัวกลุ่ม องค์ระฆังเหลี่ยม บัลลังก์ บัวกลุ่ม ปลียอด ลูกแก้วคัน ปลียอด และเม็คน้ำค้างตามลำดับ พบจำนวน 16 แห่ง

แบบที่ 4 เป็นแบบเหลี่ยมลักษณะไทย พบจำนวน 2 แห่ง

แบบที่ 5 เป็นแบบผสมกันระหว่างศิลปะไทยกับจีน มีเสาแบบบัวจงกลเหล็กรับส่วนบนยอดเป็นหลังคาแบบเก้งจีน ประดับกระเบื้องจีน หน้าบันทำเป็นรูปเทพนม พบจำนวน 1 แห่ง

แบบที่ 6 แบบทรงระฆังกลมฐานแบบมัลลียเถา 4 ชั้น พบ 1 แห่ง

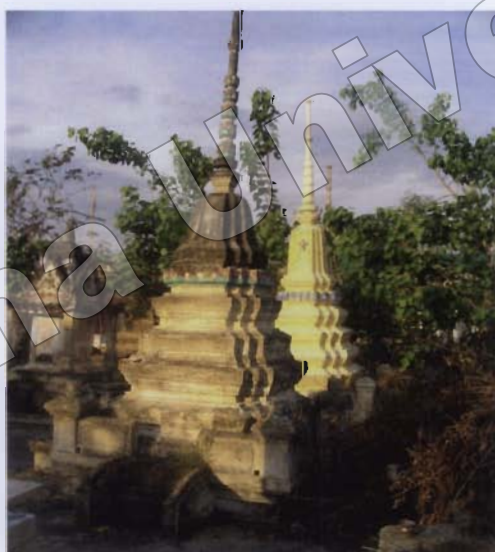
แบบที่ 7 แบบทรงเจดีย์สี่เหลี่ยม พบ 1 แห่ง

ภาพที่ 4-67 แบบที่ 1 แบบฮวงซุ้ยฝังดิน

ภาพที่ 4-68 แบบที่ 2 แบบเกิ่งจิ้น

ภาพที่ 4-69 แบบที่ 3 แบบเจดีย์ขอมุมไม้

ภาพที่ 4-70 แบบที่ 4 แบบเหลี่ยมลักษณะไทย

ภาพที่ 4-71 แบบที่ 5 แบบผสมกันระหว่างศิลปะไทยกับจีน

ภาพที่ 4-72 แบบที่ 6 แบบทรงระฆังกลมฐานแบบมาลัยเถา 4 ชั้น

ภาพที่ 4-73 แบบที่ 7 แบบทรงเจดีย์สี่เหลี่ยม

2. เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองแบบศิลปกรรมไทย ตั้งอยู่ทางด้านหน้าของวัด วางตำแหน่งสมดุภาพซ้ายขวา รูปแบบทางสถาปัตยกรรมประกอบด้วยสามส่วน ได้แก่ ส่วนฐานเป็นฐานไพที มีบันไดทางขึ้นทั้งสี่ด้าน ความสูงประมาณ 1 เมตรมีพนักกระเบื้อง ฐานไพทีนี้รองรับฐานสิงห์สองชั้น และชั้นบัวกลุ่ม 1 ชั้น ที่ฐานสิงห์ชั้นแรกนี้เจาะเป็นช่องติดป้ายชื่อบวรจตุรทิศด้วยส่วนที่สองเป็นส่วนขององค์ระฆัง ถัดจากองค์ระฆังเป็นส่วนยอดประกอบด้วย บัลลังก์ ปลียอดขึ้นด้วยลูกแก้วและเม็คน้ำค้าง โดยลำดับ ปัจจุบันส่วนของเม็คน้ำค้างพังทลายลงเห็นเพียงแกนเหล็ก วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นการก่ออิฐฉาบปูน มีเหล็กผสม ทาสีเหลือง

ภาพที่ 4-74 เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่ที่วัดบ้านไร่ในแผนผังที่สมดุลงัน

3. เจดีย์ด้านหลัง (เจดีย์เก็บอัฐิ) เป็นลักษณะเจดีย์จีน ผังเป็นลักษณะสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ทางด้านหลังวิหารบูรพาจารย์ มีบันไดขึ้นทางด้านหน้า เป็นเจดีย์แบบเปิดใช้เนื้อที่ภายใน ประกอบด้วยสามส่วน ส่วนฐานเป็นฐานบัวคว่ำบัวหงาย (ฐานปัทม์) ส่วนที่สองเป็นเรือนธาตุเป็นลักษณะทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า เหนือประตูเข้าด้านหน้าทำเป็นส่วนของหลังคาแบบเก๋งจีน ถัดขึ้นไปเป็นลักษณะกรอบซุ้มบันแถลงเป็นแบบศิลปกรรมไทยและเจาะเป็นช่องสามช่อง ส่วนที่สามเป็นส่วนหลังคาเป็นหลังคามุมทั้งสี่ประดับด้วยปลามังกร ส่วนยอดเป็นเป็นการจำลองเจดีย์ทรงระฆัง ประกอบด้วยชั้นลูกแก้วชั้นนอกชั้น องค์กรระฆัง บัลลังก์ ปลียอด เมื่อน้ำค้าง ลักษณะแบบศิลปไทย

ภาพที่ 4-75 เจดีย์แบบลักษณะจีนผสมแบบไทย บรรจุอัฐิบูรพาจารย์

4. อาคารแปดเหลี่ยมประดิษฐานรูปเจ้าอาวาสองค์ที่ 6 อาคารเก็บอัฐิของเจ้าอาวาส (พระอาจารย์จิ่งฉือ แซ่ซั๊ก) เป็นอาคารแปดเหลี่ยมแบบเก๋งจีน ประกอบด้วยสามส่วน ส่วนแรกทำเป็นฐานบัวแปดเหลี่ยม มีบันไดขึ้นด้านหน้า ที่รับกับด้านหลังของวิหารบูรพาจารย์ ส่วนที่สองเป็นตัวอาคาร ทำเป็นผนังทึบสามด้าน ด้านอื่นที่เหลือเปิดโล่งแล้วทำเป็นระเบียงล้อม ภายในตรงกลางประดิษฐานรูปเหมือนเจ้าอาวาสจิ่งฉือ แซ่ซั๊ก

ประติมากรรมรูปเหมือน แบบลอยตัวเห็นได้โดยรอบตั้งอยู่บนฐานบัวสูงประมาณ 110 เซนติเมตร ฐานมีความยาวประมาณ 200 เซนติเมตร รูปเหมือนจะสูงประมาณ 120 เซนติเมตร ด้านหลังทำเป็นผนังทึบประดับด้วยหินสีรูปแจกันดอกไม้ตั้งอยู่บนโต๊ะ ส่วนบนคอสองประดับด้วยลายดอกไม้ลายก้านขด วัสดุเป็นซีเมนต์คอนกรีตลงสี

ส่วนที่สามเป็นส่วนของหลังคา ทำเป็นหลังคาเก๋งจีนซ้อนกันสามชั้น ชั้นล่างประดับด้วยลายดอกไม้ไม้ฉนวน ชั้นที่สองประดับด้วยหงส์ ชั้นที่สามประดับด้วยมังกร ส่วนยอดสุดของเก๋งตรงกลางทำเป็นฐานบัวรับองค์เจดีย์ตั้งบนดอกบัวอีกชั้นหนึ่ง (ดูภาพที่ 4-76, 4-77, 4-78 และ 4-79 ประกอบ)

ภาพที่ 4-76 อาคารแปดเหลี่ยมประดิษฐานรูปเจ้าอาวาสองค์ที่ 6

ภาพที่ 4-77 ส่วนยอดอาคารแปดเหลี่ยม

ภาพที่ 4-78 ประติมากรรมรูปเหมือนเจ้าอาวาสงฆื้อ

ภาพที่ 4-79 ลวดลายสมัยใหม่ผสมลายจีน งานเขียนสีประดับภายในอาคารแปดเหลี่ยม

5. เจดีย์เผาะกระดาษ เป็นเจดีย์แบบจีนก่อสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเจดีย์หกเหลี่ยม สูงหกชั้นมีลักษณะทรงสอบขึ้น โดยฐานจะใหญ่ขึ้นสูงขึ้นไปจะเล็กลง ชั้นบนสุดมีหลังคาแบบจีนประดับด้วยผลไม้เต๋า แสดงความหมายถึงลูกหลานมากมาย ความสมบูรณ์พูนผล ความร่ำรวยทรัพย์สินมหาศาล และความมุมของเจดีย์บนหลังคาประดับด้วยหัวมังกรทุกมุม แสดงถึงการคุ้มครองปกป้องรักษาจากภูตผีปีศาจ ส่วนผนังของด้านต่าง ๆ จะเขียนภาพประกอบเป็นลวดลายมงคล (ดูความหมายในงานจิตรกรรม บทที่ 5) ส่วนที่เผาะกระดาษจะอยู่ด้านหน้า

การสร้างเจดีย์เผาะกระดาษเกิดจากความเชื่อที่ชาวจีนจะต้องเผาะกระดาษอุทิศให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จึงมีการสร้างเจดีย์เพื่อรองรับวัตถุประสงคดังกล่าว ส่วนรูปแบบเป็นการเลียนแบบเจดีย์ดั้งเดิมที่มีพัฒนาการสืบเนื่อง ความนิยมประยุคต์ในการเผาะกระดาษเริ่มทำในสมัยปัจจุบัน (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2554) (ดูภาพที่ 4-80 ประกอบ)

ภาพที่ 4-80 เจดีย์ผากระดาด วัดเล่งฮกยี่

6. ชุ่มประตู่ทางเข้าวัดจีนประชาสโมสร ลักษณะของประตู่วัดเป็นประตู่คอนกรีตเสริมเหล็กเป็นลักษณะชุ่มประตู่แบบจีน เรียกว่า “ไผ่หลู” หรือเรียกว่า “ไผ่ฟาง” เรียกย่อ ๆ ว่า “ฟาง” ข้อแตกต่างของชุ่มประตู่ทั้งสองแบบคือไผ่ฟาง จะเป็นชุ่มประตู่ที่ไม่มีส่วนของค้ำยัน (ไต่วกง) ที่ประดับตกแต่งระหว่างเสากับส่วนของหลังคา แต่ชุ่มแบบไผ่โหลวมีค้ำยันทำให้มีความวิจิตรแลดูคล้ายหอสูงหลายชั้นของชุ่มประตู่ (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 138)

ประวัติศาสตร์ประตู่จีนนั้นรับอิทธิพลจากอินเดีย ในสมัยโมริยะจากชุ่มประตู่ทอระที่สถูปสาญจี ส่วนจีนที่เก่าอยู่ในสมัยฮั่น จนถึงสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ เรียกว่า เปี้ยว สมัยราชวงศ์ถังเรียกว่า อุโถวเหมิน สมัยราชวงศ์ซ่งเรียกว่า หลิงซิงเหมิน จนถึงปัจจุบันเรียกไผ่ฟางและไผ่โหลว (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 138)

ลักษณะของประตู่เป็นแนวยาวเรียงเป็นรูปหน้ากระดาน ไม่มีกำแพงที่ยื่นต่อออกไปเป็นวิธีการสร้างแบบระบบคานวางพาดบนเสา มีเท้าแขนหรือค้ำยันเป็นส่วนประกอบ ส่วนบนนั้นมุงหลังคาด้วยกระเบื้องและวางหลังคาเท่ากับจำนวนของช่องประตู่ องค์ประกอบอื่นนั้นจะตกแต่งด้วยการแกะสลัก ระบายสีอย่างสวยงาม (ปัญญา เทพสิงห์, 2548, หน้า 89)

ความหมายของประตู่แต่ละช่วงสมัยให้ความหมายที่แตกต่างกัน เช่น ในสมัยถัง อุโถวเหมิน หมายถึง ประตูยอดปลายคำเพราะในสมัยนั้นมีการระบายสีคำเป็นหลัก ในสมัยราชวงศ์ซ่ง หลิงซิงเหมิน หมายถึงช่องประตู่ดวงดาว เป็นต้น (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 139)

รูปแบบของซุ้มประตูแบ่งได้ออกเป็นสามแบบ (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 140)

แบบที่ 1 แบ่งตามสถานที่และจุดประสงค์ในการก่อสร้าง

แบบที่ 2 แบ่งตามประเภทและ โครงสร้างทางวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง

แบบที่ 3 แบ่งตามลักษณะของเสาและหลังคาหอด้านบน

สำหรับรูปแบบของซุ้มประตูวัดจีนประชาสโมสรนั้น เป็นซุ้มประตูที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ไว้หน้าวัด ซุ้มประตูที่ปรากฏเห็นในปัจจุบันเป็นประตูที่สร้างขึ้นใหม่สมัยเจ้าอาวาสจงฉือ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นซุ้มประตูแบบห้าช่องทางทิศใต้ ด้านบนมีห้าหลังคา แต่มีการประดับแบบศิลปกรรมไทยเข้ามาผสมผสาน ประตูวัดนี้เป็นประตูทางเข้าออกของวัดและบ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่ด้านข้างของวัดอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ประตูนี้ใช้เป็นประตูหลัก และเป็นประตูที่สำคัญที่สุดเพราะมีเพียงประตูเดียวเท่านั้น ประตูวัดมีลักษณะ โครงสร้างเป็น 5 ช่อง ประตู แต่ส่วนที่ผ่านเข้าออกได้มีเพียง 3 ช่องประตู ปีกริมทั้งสองด้านผ่านไม่ได้ทำเป็นสัญลักษณ์ของวงล้อพระธรรมจักร

ส่วนของหลังคาด้านบนประดับด้วยมังกร 2 ตัว หันหน้าเข้าหาไข่มุกไฟซึ่งอยู่ส่วนกลางสุดของสันหลังคา ส่วนปลายของหลังคาจะงอนขึ้นแบบศิลปะจีนประดับด้วยลวดลายใบไม้ม้วนตรงปลายสันตะเมฆของหลังคาทั้ง 4 มุม ประดับด้วยนกหงส์อยู่ในท่าขึ้นหันหน้าออกตามสันตะเมฆทั้ง 4 มุม (ดูภาพที่ 4-81 ประกอบ) ด้านใต้ของไข่มุกไฟเป็นรูปของธรรมจักร ขนาบด้วยกวาง 2 ตัว หันหน้าเข้าหาธรรมจักร วัสดุเป็นกระเบื้องสี

ส่วนของหลังคาประดับที่สอง สันของหลังคาจะงอนขึ้นส่วนปลายประดับด้วยใบไม้ม้วนลักษณะเหมือนชั้นบน ด้านซ้ายประดับด้วยสัตว์สี่เท้าเป็นกวาง 3 ตัว ด้านขวาประดับด้วยไก่อู 3 ตัว ทำให้มีความสมดุลกัน

ส่วนของหลังคาประดับล่างสุด สันของหลังคาจะงอนขึ้นสัมพันธ์กันทั้งสามระดับและประดับด้วยลายใบไม้ม้วน สันหลังคาประดับด้วยประติมากรรมสัตว์สี่เท้าเป็นรูปกิเลนทั้งด้านซ้ายและขวา ด้านละ 1 ตัว ส่วนที่สันตะเมฆประดับด้วยลายใบไม้ม้วนทั้งสี่มุม บนหลังคาซุ้มประตูทั้งสามระดับ มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยและมีช่องอุก

การประดับลวดลายด้านหลังของประตู ชั้นบนสุดประดับด้วยหงส์ 2 ตัวหันหน้าเข้าหากัน ตำแหน่งอยู่ต่ำจากมังกร ชั้นที่สองด้านซ้ายมือเป็นรูปสัตว์สี่เท้าเป็นกวาง 3 ตัว ด้านขวามือเป็นรูปไก่อู 3 ตัว และชั้นล่างสุดประดับด้วยกิเลนทั้งซ้ายและขวาด้านละ 1 ตัว

สำหรับที่แผงประตูทั้งด้านหน้าและด้านหลังทั้งสามส่วนมีข้อความเป็นภาษาจีน เป็นส่วนใหญ่ยกเว้นแผงประตูส่วนกลางด้านหน้า เขียนด้วยภาษาไทยข้อความ “พระราชทานวัดจีน

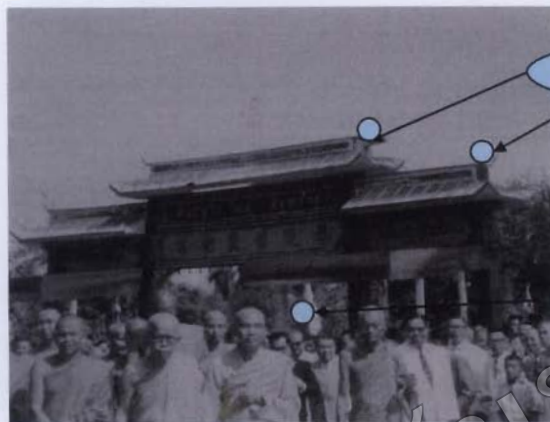
ประชาสโมสร (เล่งฮกยี่) และแกะสลักด้วยภาษาจีน

มีการนำเอาศิลปกรรมไทยรูปเทพนมติดที่หัวเสาประตูทุกคันทั้งด้านหน้า ด้านข้างและด้านหลัง ส่วนบริเวณ โคนเสาด้านหน้า ประดับด้วยประติมากรรมสิงห์ 1 คู่ (เสาคู่กลาง) เสาคูริมประดับด้วยประติมากรรมช้าง ส่วน โคนเสาด้านหลังประดับด้วยลายธรรมจักร ประตูทั้งหมดทาสีเหลืองทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ความหมายทางสัญลักษณ์ของประตู ประตูหน้าวัดโดยทั่วไปจะไม่วางไว้ตรงกับตำแหน่งของกึ่งกลางอาคาร วัดจีนประชาสโมสรก็เช่นเดียวกันจะไม่วางตรงกับแนวแกนทิศเหนือ-ทิศใต้ เพราะชาวจีนมีความเชื่อว่าสิ่งอัปมงคลต่างๆ จากภายนอกจะพุ่งเข้ามาสู่ภายในได้ เช่นเดียวกันประตูด้านหลังของบ้านคนจีนก็จะไม่นิยมประตูตรงกับประตูหน้าบ้าน (Dumarcay, 1987, p. 14) ส่วนประตูภายในกำแพงสามารถเจาะช่องประตูตรงกลางได้ซึ่งคูได้จากบ้านแบบจีน ส่วนกรณีของวัดพุทธศาสนา ศาลเจ้า เป็นสิ่งศรัทธาสูงสุดอยู่แล้ว ดังนั้นสิ่งอัปมงคลต่าง ๆ ไม่สามารถรบกวนได้ (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2529) สำหรับประตูวัดของวัดจีนประชาสโมสรจะเป็น 5 ช่อง ประตู หมายถึง ผุ-หลู-โซ่ว-ลี-ฉี แปลว่า ความสุข-ลาภยศ-อายุยืน-มีโชค-มีทรัพย์สมบัติ (ถ้วน ลี เจริญ, 2543, หน้า 128) (ดูภาพที่ 4-81 ประกอบ)

รูปแบบวิหารที่ตั้งอยู่ในแกนรอง

จากการศึกษาแผนผังวัดพบว่าเป็นอาคารที่มีความสำคัญรองจากกลุ่มของแนวแกนหลัก ทิศเหนือ-ทิศใต้ วิหารรองจะเป็นตัวปิดล้อม วิหารจึงตั้งขนานทั้งสองด้านเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว โดยตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกกับทิศตะวันออก

ประตูทางเข้าวัดจีนประชาสโมสร ประตูเก่าด้วยเมื่อ พ.ศ.2505

ประตูทางเข้าวัดจีนประชาสโมสร

ภาพปัจจุบัน(ด้านหน้า)

ประตูเข้าวัดจีนประชาสโมสร ปัจจุบัน (ด้านหลัง)

ประตูใหม่แบบช่องห้าประตู แต่ช่องปีกซ้ายขวาทำเป็นตรารธรรมจักร

ประตูหลังวัดพบว่าทำเป็นประตูทางเดิน

อนบด้านหลังวัดเป็นลักษณะประตูกลม วัดสุทธอนกัรติเสริมเหล็ก

ประตูวงกลมด้านหลังวัด

ภาพที่ 4-81 ประตูทางเข้าวัดจีนประชาสโมสรในอดีตและปัจจุบัน

รูปแบบของวิหารรองเป็นอาคารชั้นเดียวทั้งหมด แยกออกเป็นสองส่วนทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ซึ่งเปรียบตามหลักของฮินหยางมีลักษณะที่สมดุลกันทั้งสองข้าง แต่ปัจจุบัน

การใช้สอยภายในของวิหารรองแต่ละห้องมีการใช้สอยที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนหนึ่งทางวัดกำลังดำเนินการปรับปรุงอยู่ วิหารรองที่ตั้งอยู่ในแกนรองคือ ห้องหมายเลขตั้งแต่หมายเลข 6-18 จากการสำรวจพบว่าโดยส่วนใหญ่จะเป็นห้องเก็บของ นอกจากนั้นทางวัดจัดเป็นห้องพระบรมสารีริกธาตุ วิหารหลวงพ่อกินสาคีลสิทธิ์ วิหารเทพ ห้องจำหน่ายรูปเทียน ทอง และน้ำมัน และห้องพักเจ้าอาวาส ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงขอนำเสนอห้องที่สำคัญเพียงสามห้องคือ

ห้องพระบรมสารีริกธาตุ (หมายเลข 7) ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ห้องนี้ทางวัดจัดเหมือนกับพิพิธภัณฑ์ ในห้องมีส่วนที่สำคัญหลายส่วนด้วยกัน ส่วนที่เป็นประธานคือพระบรมธาตุ ตั้งอยู่ทางส่วนกลางของห้อง รูปพระพุทธรูปในท่าของปางต่าง ๆ พระโพธิสัตว์กวนอิม เทพโล่ชิงเอี้ย พระพินเณศวร สิ่งของเก่า เช่น ตะเกียง กระดิก แจกัน กาน้ำร้อน ถ้วยชา เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วทางวัดยังได้ติดป้ายข้อความมีใจความว่า “พระบรมธาตุประเสริฐทั้งหลายของพระพุทธเจ้า รุ่งเรืองอยู่โดยรอบ กองแถวแห่งพระรัศมีแปลประกายอันประดิษฐานอยู่ ณ พระสถูปองค์ใด ข้าพเจ้าขอน้อมบูชาพระสถูปอันบรรจุพระบรมธาตุพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น อันเป็นเหตุให้เกิดประโยชน์แก่ อันน้อศรราย ยิ่งนั้นด้วยเศียรเกล้า

พระบรมธาตุนี้ทางวัดจะนำขึ้นประดิษฐานบนเจดีย์ 7 ชั้น เมื่อการสร้างพระเจดีย์ 7 ชั้นนี้เสร็จเรียบร้อย (พระอาจารย์ เย็นจุง, สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2554) ดังนั้นห้องนี้การใช้สอยก็ต้องเปลี่ยนไปจากเดิม

ห้องบูชาเทพเจ้า (ห้องหมายเลข 14) ประกอบด้วยสามส่วนคือ ส่วนกลางประดิษฐานเทพสององค์ องค์ซ้ายคือ เซ่งลั้งเซี้ยตี องค์ขวา เทพฮั่วท้อเขียนชื่อ ผู้ซ้ายประกอบด้วยรูปพระพุทธรูปอยู่ด้านหลัง ถัดเข้ามาส่วนหน้ามีเทพสามองค์องค์กลางปักติ องค์ซ้ายให้ช่วย องค์ขวาโง่เข้า และผู้ขวามือ ประกอบด้วยสองส่วนเหมือนกับผู้ซ้ายแตกต่างที่องค์เทพ ด้านหลังคือเทพโล่ชิงเอี้ย ส่วนหน้าองค์กลางคือ ฮวยบ้อ องค์ซ้ายกู่แซ่เบ๊ย องค์ขวาฮวยบ้อ

ห้องหมายเลข 13 วิหารกินสาคีลสิทธิ์ ตั้งอยู่ในแกนรองทิศตะวันออก ทางวัดได้จัดขึ้นในช่วงปลายปีพ.ศ. 2553 เสร็จในช่วงต้นปี พ.ศ. 2554 โดยมีการจัดวางแบ่งออกเป็นสามส่วนที่สำคัญคือ ภายในห้องด้านทิศเหนือประดิษฐานด้วยพระพุทธรูปโสธรจำลอง 3 องค์ (ด้านหลังซ้ายขวา รวม 2 องค์ ประธาน 1 องค์) ขนาบด้วยพระพุทธรูปทรงเครื่องประทับยืนปางประทานอภัยรวม 2 องค์ ส่วนด้านหน้าตรงกลางประดิษฐานด้วยพระรูปของหลวงพ่อดอ พรหมรังสี

ปีกทางด้านทิศใต้ประดิษฐานพระพุทธรูปพระพุทธรูปปางสมาธิบนฐานบัว ส่วนล่างเป็นเทพโล่ชิงเอี้ย ด้านซ้ายและด้านขวามือตั้งด้วยรูปของเทพนักษัตรประจำปีเกิด ถัดขึ้นด้านหน้าชิดผนังตั้งด้วยพระรูปของท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 องค์ ส่วนตรงกลางส่วนหน้าประดิษฐานด้วยพระเวทธรรมในลักษณะเช่นเดียวกับรูปที่ประดิษฐานของวิหารหน้า (ดูภาพที่ 4-82, 4-83 และ

4-84 ประกอบ)

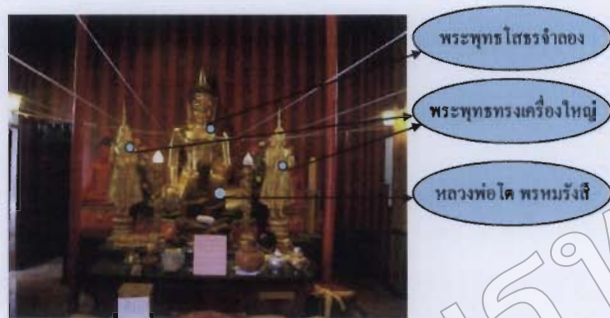
ภาพที่ 4-82 ห้องพระบรมสารีริกธาตุ วิหารรองทิศตะวันตก

ภาพที่ 4-83 ห้องบูชาเทพเจ้า วิหารรองทิศตะวันออก

ภาพที่ 4-84 ห้องเก็บของ วิหารรองทิศตะวันตก

การจัดวางรูปเคารพด้านทิศเหนือภายในวิหารหินศักดิ์สิทธิ์

การจัดวางรูปเคารพด้านทิศใต้ภายในวิหารหินศักดิ์สิทธิ์

การจัดวาง โถงน้ำ เก้าอี้รับรอง พนักด้านทิศตะวันออกภายในวิหารหินศักดิ์สิทธิ์

ห้องวิหารหินศักดิ์สิทธิ์

ภาพที่ 4-85 การจัดวางรูปเคารพในทิศต่างๆ

สรุปรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเชื่อทางวัฒนธรรมจีนและการเปลี่ยนแปลงตามพลวัตร

จากรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในวัดจีนประชาสโมสร ดังที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนความเชื่อดั้งเดิมและการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมตามพลวัตทางวัฒนธรรม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมได้รับอิทธิพลจากวัดเถรวาท เป็นการจัดวางแบบซื่อเหอเตี้ยน ซึ่งเป็นการรับวัฒนธรรมจากทางตอนใต้ของประเทศจีน ตามที่กล่าวไว้แล้ว

รูปแบบสถาปัตยกรรมก่อสร้างโดยกลุ่มช่างแต่จิ๋ว เป็นการนำเอาความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนเข้ามา การสร้างอาคารสถาปัตยกรรมยึดหลักดังกล่าว โดยเฉพาะคติความเชื่อทางศาสนาเต๋า รูปแบบอาคารและส่วนประกอบของประติมากรรมที่ใช้ประดับทั้งหมดเป็นความเชื่อทางศาสนาเต๋า เช่น รูปมังกรชูไข่มุกไฟ ผนังจั่วของอาคารยึดหลักทางเบญจธาตุ เป็นต้น

ต่อมาเมื่อมีการปรับเปลี่ยนไปตามพลวัตทางวัฒนธรรม ทำให้ความเชื่อดั้งเดิมจากวัฒนธรรมจีนเกิดการผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย รูปแบบทางสถาปัตยกรรมจึงสะท้อนถึงความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเข้ามาผสม เช่นที่ประตูทางเข้าวัด โครงสร้างส่วนใหญ่แล้วเราจะเห็นว่าเป็นการแสดงวัฒนธรรมจีน แต่เมื่อมองดูรายละเอียดของการตกแต่งแล้วเราพบว่า มีสัญลักษณ์ธรรมจักร กวางหมอบ ที่เป็นวัฒนธรรมไทยโดยปรากฏการทำที่วัดโพธิ์แมนคุณารามมาก่อนหน้าแล้วให้อิทธิพลกับวัดจีนในช่วงเวลาต่อมา เมื่อมีการปรับปรุงบูรณะรูปแบบประตูทางเข้าวัดจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อีกรูปแบบหนึ่งสัญลักษณ์ของเจดีย์จีนกลางสันหลังคาผสมกับรูปแบบเสาหัวบัวแบบวัฒนธรรมไทย ปรากฏที่วิหารบูรพาจารย์ เป็นความเชื่อทางศาสนาเต๋าสอดคล้องกับศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นารับเอาวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะเข้ามาสร้างในวัดจีนประชาสโมสร ซึ่งเป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาเถรวาทที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ที่ไม่พบที่วัดอื่นคือการสร้างเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง

สรุปรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สะท้อนถึงความเชื่อครั้งเริ่มสร้างวัดและหลังจากสร้างวัด มีการปรับเปลี่ยนทางพลวัตทางวัฒนธรรม สามารถแยกเป็นข้อได้ ดังนี้

1. ยึดรูปแบบดั้งเดิมตามวัฒนธรรมจีน นำมาสร้างตามความเชื่อทางศาสนาเต๋าเป็นหลัก ได้แก่ วิหารหน้า วิหารหลัก กลุ่มซวงซู้แบบเก็งจิน เป็นต้น

การยึดรูปแบบดั้งเดิมเริ่มจากการวางแผนผังให้อยู่ในแกนทิศเหนือ-ทิศใต้ งานสถาปัตยกรรมการจัดวางพื้นที่โล่ง การปิดล้อมของอาคารรอง การที่ไม่เน้นการเจาะช่องหน้าต่าง ล้วนแต่เป็นเรื่องของสภาพภูมิอากาศตามในประเทศจีน ส่วนรูปแบบของอาคารสถาปัตยกรรมอย่างเช่น โครงหลังคา รูปแบบของหลังคา การประดับหลังคา รูปแบบของผนังจั่วของอาคาร ทั้งหมดยึดตามแบบวัฒนธรรมจีน และเป็นความเชื่อทางศาสนาเต๋าสอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนา ทั้งหมดนั้นแฝงด้วยศิลปกรรมทางสุนทรียศาสตร์ นอกจากนั้นแล้วด้านเทคนิคการก่อสร้างของอาคารก็คำนึงถึงความเชื่อทางศาสนาเต๋า ตามหลักของหยินหยาง ล้วนเป็นเรื่องของการเสริมความเป็นสิริมงคลทั้งสิ้น

2. การเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัต โดยการผสมผสานกับรูปแบบดั้งเดิมกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาทำให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่ ไม่เหมือนกับรูปแบบดั้งเดิม รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปรากฏได้ชัดเจนเช่น วิหารบูรพาจารย์ หรือ

เป็นเจดีย์ 7 ชั้นที่ทางวัดกำลังดำเนินการจัดสร้างอยู่ด้านหลังวัด

3. การเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัต โดยใช้รูปแบบทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นล้วน ๆ ไม่ได้มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม สถาปัตยกรรมที่เห็นได้ชัดคือ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองคู่หน้าวัด ที่มีการวางผังแบบสมมูล

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University